Geert Teis Pzn. - De Grond

Spul van Boerenleven

— in 't Grönneger dialect —

Dit tooneelstuk is tevens in de Hollandsche taal verschenen

UITGEVER M. D. DE LANGE — VEENDAM

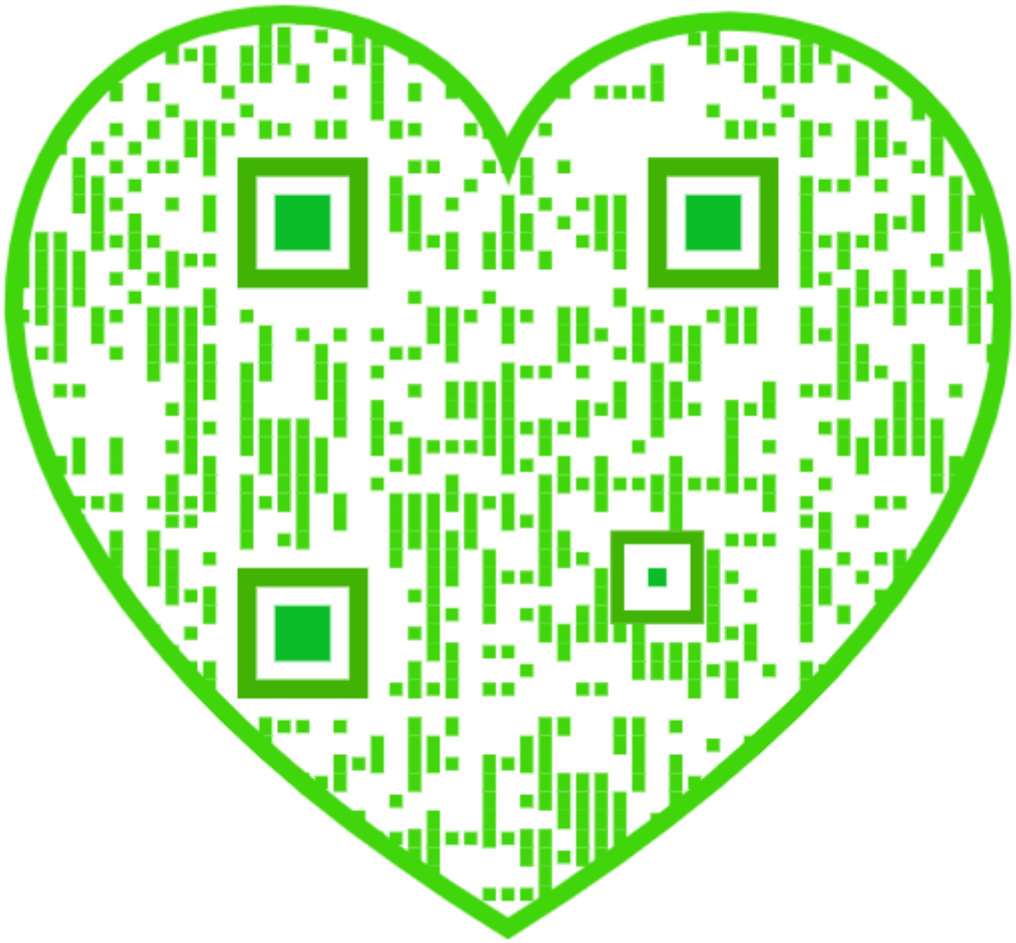

DE GROND

SPUL VAN BOERENLEVEN

DEUR

GEERT TEIS Pzn.,

SCHRIEVER VAN DIZZEPIE-DIZZEPU.

DRAI BEDRIEVEN.

(5 Heren en 2 Daomes.)

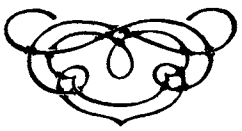

UUTGEVER M. DE LANGE – VEENDAM.

PERSONEN:

JOBK DOST, boer.
MARTJE, zien vrouw.
DOUWE, zeun.
STIENE, dochter.
HINNE KOOL, gemainte-ontvanger.
DOOMNEI.
KASPER DOKMAO.

Tussen 't 1e en 2e bedrief ligt roem ain weke, tussen 't 2e en 't 3e haost ain maond.

Toneel nao de taiken aan 't zied van 't huus. De deure in 't schot gaait nao de weg. Links 'n kaore mit zaand, 'n hoop zaand en boerenraive.

Links en rechts rekend nao de speulers.

Over 't recht van speulen te schrieven aan
„Bureau voor Auteursrecht" te Amsterdam,
Jan Willem Brouwersplein 29.

EERSTE BEDRIEF.

EERSTE TONEEL.

Martje — Dost (*in 't boezeroen op de baanke*).

Martje. Is 't zo wied, ja?

Dorst. Wie bin vandaoge nait klaor worn, nee. Achttien vouer rogge, 't is wat!

Martje. En wat staait 'r nou nog?

Dost. 'n Vouer of achte, ducht mie. Mörn veur twaalm klaor as 't vannacht nait aal te slim dauwt. Van mörns om acht uur kon we net éven begunnen, zo nat was ales nog.

Martje. Gezegend weer . . . komt Douwe gauw? Wolste 't brood hier hebben of in huus?

Dost. Hier maor, hur. 't Is ja zo lekker boeten, hier maor . . . Douwe brengt 't peerd in 't laand en knapt zok wizze eerst wat op . . . ik heb mie maor 'n beetje poedeld onder de pombe.

Martje. Mui?

Dost. As 'n hond. Maor herelk mui, köstelk mui! Soms om zo dele te valen . . . hé, wat 'n zegen, zo'n laand, hé? en dat weer . . . en dat

waark . . . 'n waore zegen! Kiek, dat is 't ainegste wat ik in 't grode Bouk verkeerd vonnen heb . . . dat aarbaaiden, dat dát 'n vluik wezen zol veur de menskhaaid! De zuverste zegen is 't ja toch! Iń 't zwait zel ie joen brood verdainen!

Martje. In de Schrift staait niks verkeerd!

Dost. Ik ken d'r den zeker nait bie! . . . en dat het Doomnei mie ook nog nooit uutleggen kend!

Martje. . . . Hier, hest dien piebe (*geft hom dei*).

Dost. (*stekt aan*) Poe, poe! Hest zain? Wat vouers, hè? De touwen konnen 't haost nait aofrekken, en de punter was haost te kört . . . 'n sjorren van geweld, hur! En tou mit man en macht bie de raoden om Bles deur 't zaand te helpen . . . In jaoren zoveul stro nait had . . . en aoren, van dei-der lengte (*hij wist hou laank*) . . . en dik as aarten . . .

Martje. Gong 't over de badde hier veur 't huus?

Dost. Mit hangen en wurgen, ja . . . 't Stro bleef haost aan de stengen hangen . . . 't gong stoer, maar 't gong toch.

Martje. 'n Maal ding toch mit dei badde. As wie de boerderij nou ais aan d' overzied van 't daip haren, dat was 'n hail gemak.

Dost. En 't huus hièr den? Wat zol dàt den? Wolst daor den uut? Wat joen aigen vaoder verdaind het, en bouwd het? Waor ie zuls geboren binnen, en groot worn, en waor joen kinder geboren binnen?

Martje. Kon ook ja wel allende 'n schure aan d'overkaande!

Dost. Huus en schure heuren bie 'nkander. Nee, dat is en dat blift!

Martje. Doe en Douwe, ie hebben 't er toch al laank over had, dat de schure wat klaain wör hier op den duur, en . . .

Dost. Den wordt er hier „op den duur" biebouwd; hier, waor 't heurt, op 't aole stee. En de badde braider maokt . . . maor zo wied is 't nog nait.

Martje. As 't zowied is, mag 't veurhuus hier ook wel ais 'n beurt hebben.

Dost. (*nareg*). Al weer dat veurhuus! Waorveur den toch? Is 't nait groot genogt? Veur vaier mensen nait?

Martje. Groot genogt, ja! Maor ie motten toch ook zo'n beetje mit joen tied mit! 't Is aalmaol zo aolderwets . . . dei klaaine gezichten, en dei vaierkaande roetjes, en . . . dat opkaomertje . . . ales zo uut de mode.

Dost. . . . Mode? Wolste spaigelglaozen hebben . . . spaigelglaozen in de aole gevel? . . . nee, ook 'n aander gevel . . . ja en 'n aander deure . . . en aandere kaomers . . . en ook . . . ook . . . aandere mensen, ja! Nee, vrouw, daor bin 'k stiefkop in, dat blief 'k . . . zo laank as 'k t'r bin. En ik bin d'r nog! Zó' as dat is, zo heb ik 't van mien aolders kregen en zo draogen ze mie d'r uut . . . ainmaol . . . hier naost nao tou (*wist over 't laand*).

Martje. Kom, kom, wel denkt nou daodelk aan zówat. 'n Man van viefteg jaor . . . jongkerel nog! Dei huift nog nait aan hiernaost te denken toch.

Dost. Huift nait, nee . . . mót . . . moúten is dat! Bie aal wat he dut mot he daoraan denken. En zörgen dat he dáor!! mit ere komt!

Martje. Kom nou mit dei zwaortilderij!

Dost. Zwaortilderij? Wat nou? Til ik zwaor? Kenste mie zo?

Martje. Nee, maor zokke praotjes van kerkhof en zo, dat is toch nait haile vrolek!

Dost. Waarom nait? Wel daoraan denken ken zunder kophangerij, dei is juust vrolek! Bin ik daorom 'n edikzoeger, 'n kophanger?

Kiek, as kind (*hai gript 'n haand vol grond*)

tou lag daor jaoren laank naost 't kerkhof op onze veurste kaampe, daor (*hai wist t'r hen*) nog zo'n stok van 'n zaandrogge, van 't vervenen heer nog . . . waistóe dat nog wel? . . . nee? Nou, daor zat wie kinder aiweg op te speulen, poffertjes te bakken . . . luiten 't zaand deur d'haand glieden, zo' (*hai dut 't veur*) . . . en . . . as t'r den aine begraoven wör, den luip ik nao huus, en den huil 'k ain lusifersdeusie . . . dat was 'n vörmpie den, en daormit muik ik van zaand 'n doodkissie . . . den speulden wie begraffenissie, mien bruiers en ik . . . en zo heb ik nooit schrik had van begraoven, nee . . . daor, nao nummer áine kieken, en tóch speulen, en tóch laggen as ie d'r aan denken, dat joen beurt ook ainmaol komt, dát is de zaok . . .

Martje. Mooi laggen!

Dost. Ja, juust mooi! As ie joen waark daon hebben, as ie zwougd hebben in de grond en zwait op de grond en ploeterd . . . en ie kennen zeggen: dat is van mié, van mié deur mien waark, deur mien hannen is 't van mié . . . en daor aarbaaiden náo mie mien kinder en náo heur mien kindskinder . . . *(wist op de grond).* Hier, dei grond, dizze grond, dei mien vaoder maokt het . . . mit aigen hannen maokt het van

roege haaide en rul zaand maokt het tot zokke grond, waor zien zwait in drupt het, waor zien beste krachten bleven binnen . . . op dei grond hier heb ik verder waarkt en zwait en daon . . . en *(wist over 't gruine schot)* dat d'rbie, daor over 't daip, . . . dat d'rbie . . . main ie den, 'dat ie mit angst denken huiven aan hiernaost? . . . aan de koele daor? . . . waor ie liggen naost joen vaoder en joen moeke . . . naost mien aigen grond?

Martje. Nee, Jobk, dat main ik náit; hest geliek . . . maór . . .

Dost. Zúnder „maor" heb 'k geliek . . . rust ken d'r allende wezen as t'r aarbaaid is . . . en wel is bange veur rust? . . . Martje!!!

Martje. Hè?

Dost. (*wist op 't huus*) . . . nou nait meer daorover praoten, hè?

Martje. Steek dien piebe maor weer aan, hur! Eerst nou maor ais rusten van vandáoge... 'n haile toer . . . van vaier uur van mörns aan al!

Dost. (*opgewekt*) Ja, hè, van vaier uur! . . . wat 'n gelok toch, he, as ie zo aarbaaiden maggen en kennen . . . En 't begunde al zo goud van mörn . . . tou 'k Bles uut 't laand haolen wol, tou kwam he mie al entegen, luip mie in

de muide of he mie ondersteboven runnen wol . . . dei Bles, daor zit 'n iever in! . . . dei trekt de strengen kepot mit 't aanzetten as ie nait oppazen. Dei wait wat he mot, dei het schik in zien waark. Dei vrenste tou 'k hom veur 't eerste vouer spande . . . net of he d'r tegen laggen wol . . . Douwe zee ook: Bles, dei lagt alweèr, Vaoder!

Martje. Bles komt goud bie vaoder en zeun.

Dost. (*klopt heur op de scholder*) En bie mouder en dochter! Waor is Stiene?

Martje. 't Is dingsdag ja, nao 't leren toch... ken d'r zó weer wezen.

Dost. Ie vergeten glad, wat of 't veur dag is tegenswoordeg . . . dingsdag ja . . . mörn de leste rogge in 't vak . . . overmörn . . . laot ais kieken . . . eerappels schovveln . . . vrijdag en zaoterdag heu nog ais keren . . .

Martje. En 'n Zöndag lekker uutrusten . . . nao kerktied . . . hier op de baanke.

Dost. Mit dei hedde nao kerke?

Martje. Is 't op 't laand náit hait?

Dost. Op 't laand, daor waark is, daor . . . daor hindert joe de waarmte nooit . . .

Martje. In kerke is 't 's mörns ja wel zo koul . . .

Dost. Wat ie koul nuimen wiln . . . 't is mie in de zunne, in de wind op 't laand 'n stok kouler. Om dizz' tied, den vaal'k in kerke in slaop . . . 't is zunde, maor 'k vaal in slaop!

Martje. Vast en zeker is 't zunde: slaopen in kerke!

Dost. Dou d'r ais wat aan! Ik zit stil . . . kiek nao preekstoule . . . joen oogleden worn zwaor . . . kiek nao de mensen . . . de ogen begunnen te steken . . . den kiek ie deur 't venster nao de bomen en nao de vogels . . . en ie nikken op ins zunder dat ie 't waiten . . . en nikken alwéer . . . den dreumen . . . opschrikken uut de dreum . . . ie heuren Doomnei praoten . . . wéer weg op ins . . . en 'n schrik: ie bin bange dat ie wat zegd hebben in dreum en kieken nao de lu . . . nee, Martje, 'k gao nait nao kerke. Wakker blieven ken 'k nait om dizz' tied van 't jaor en slaopen . . . dat wil 'k nait, dat geft gain pas . . . blief den laiver in huus!

Martje. Ja, blief in huus . . . dat 's makkel'ker ook!

Dost. Haol ik waor zo van makkelk? . . . Slaop ik 's winters onder de preek? . . . nooit van mien levend! Slaog ik 's winters . . . 'n háile winter áinmaol over? Maor 's zömmers,

mit dei hedde, dei benauwde hedde in de kerke . . . nee!

Martje. Ken daor zegen op wezen: slaopen onder 't Woord?

Dost. Daorom gao 'k ook ja nait hèn! Maor aanders: zegen? Ja wis en zeker is t'r wel zegen op! De zegen, Martje, dei d'r is om zes daoge aarbaaiden . . . zes daoge waark . . . en dèn de zegen van áin dag rust . . . dat staait in 't Grode Bouk . . . rust op de zeuvende dag!

Martje. Rust! . . . maor gain slaopen onder 't Woord.

Dost. Mién rust nao mién waark! „Woord!" dat dut hom 't nait . . , Wat zegt Paulus? Paulus zegt: „'t en is nièt gelegen in woorden, maar in kracht!" En krácht, dat is wáark! . . . Wáark! dát is 't! Zo is mién godsdainst, Martje! Ik bin d'r gerust op, Vrouw, dat verantwoord ik dáor (*wist op zien borst*).

Martje (*zucht*). De mánnen en 't Woórd . . . Doe ja! Kenstoe verantwoorden, houstoe dat uutlegste, dat hailege Woord? Hest veul in de Schrift lezen, maar nao dien aigen gedachten draaistoe dat aalmaol! Wat er nait staait, dat zegstóe! De mánnen en 't Woord (*zucht*).

Dost (*slagt zok veur de borst*). De mánnen en

't Wáark. . . . Ja, dat Woórd, dat Boúk, dat heb 'k laif. Mien moeke leesde 't dag aan dag en von aal heur troost daorin! Zij leesde nait mit ogen en tonge allende, zij leesde mit 't haart. En van heur heb ik 't leerd, as klaain jong al! En ook leerd wat je denken motten daorbie! en dat 't gain dooie letter is . . . gain klinkend metaol en gain ludende schelle . . . dat het ze mie leerd . . .

TWAIDE TONEEL.

Martje. Dost. Kasper Dokmao *(opgeschoten jong van 15 jaor.)*

(D'r wordt mit 'n staine tegen 't gruine schot aangooid, Dost gaait hen en kikt, röpt:)

Dost. O doe, bistoe dat, mien jonkie, koom ais heer! . . . Nee, koom doe ais heer even! Wat mot dat mit dat gooien, hè? Koom ais heer, vrund, koom ais naoder! . . . Kaspertje!!

Martje. O, dei maal jong van Dokmao weer? Dei loerangel!

Kasper *(komt ter nou pas in).*

Dost. Mostoe mie hier tegen 't schot aangooien, hè? Wat mot dat?

Kasper. *(Kikt hom bretaol aan, zegt niks).*

Dost. Nou, zeg ais op! Waarom mostoe dat doun?

Kasper. Om toch!

Dost. Dat is gain reden, mien jong! Koom d'r ais mit veur den dag! Zeg ais op! (*wordt kwaod op ins, gript hom bie de kraoge)!*

Kasper. (*Niedeg*). Ie bin de schuld!

Dost. Schuld? Waarvan schuld! Kom!

Kasper. Om joé mot ik daor op 't gemainthuus zitten te schrieven. Meester het zegd, ie wazzen schuld.

Dost. Doe bist nog al dankbaor, mot 'k zeggen! Aans moste ja mit dien vaoder uut bedeln mit 't waogentje.

Kasper. Op dat dooie gemainthuus is veul slimmer.

Dost. Zo, mien jonkie, laiver bedeln wolstoe?

Martje. Veur gaalg en rad opgruien! Kwaojong! En 'n aander de boudel stokkend gooien!

Kasper. Joen schuld, ie hebben 't aan Meester zegd.

Dost. Jong, wat wolstoé den? Laiver bie 't pad gengeln. Kwaojong? Bin al leeglopers genogt!

Kasper. 'k Wil gain leegloper wezen. Noú bin 'k leegloper. Hail dag op stoultje draaien! Joen schuld!

Dost. Stoultje draaien? Wat woltoe dén? Is

bedeln beter? Schaom die wat! Bist guster ook weer te laot komen op 't ketoor . . . wat hest uutvreten? Toch zeker leeglopen weer?!

Kasper. Den heb ie ook leeglopen!

Dost (*tegen Martje*). Dat nuimt hai leeglopen!

Kasper. 'k Heb net zo goud aarbaaid as ie, guster!

Dost. Aarbaaid? Doe?

Kasper. Net zo goud aarbaaid as ie denken duren . . . mit 't inhaolen holpen bie Mulders volk. Om vief uur al op. 'k Haar al 'n vouer mit opstoken, tou ie mit Bles op 't laand kwammen.

Dost. Ja, zo veur d'aoreghaaid 'n keer. Net as dei stadjesjongers in de vekantsie . . . en den op joen aigen waark te laot komen! Bist nog al dankbaor, dat 'k die holpen heb en dat d' ontvanger die holpen het.

Kasper. Dankbaor, ja . . . schieten!

Dost. Maor wat woltoe den aigenliek? Toetje floiten?

Kasper. Wat ik wol? Floit ie ook toetje? Wat ik wol? Boér wil 'k worn . . . en dat wil 'k! Op 't laand aarbaaiden . . . net zo goud as ie . . . dát wil 'k!

Dost. En waarom dat den nait zegd? . . .

Kasper. Zeggen? Zeggen? Dat Vaoder mie aarms en bainen kepot hougen zol?

Dost. Om dastoe boer worn wolte?

Kasper. Hai wol mie de ribben breken as ik dat nog ainmaol zeggen dus, zee he.

Dost. En waoróm wol dien vaoder dat nait hebben?

Kasper. Dat wait ie net zo goud!

Dost. Nee, jong, gain foefies . . . zeg ais op (*gript hom in de kraoge en schudt hom*).

Kasper. Vaoder zee: waor hai boer west was, mog ik gain aarbaaider worn . . . hai sluig mie laiver dood, zee he! En nou wait ie 't! En (*hai wordt kwaod en stampt op de grond*) . . . en boér wil 'k toch worn, al slagt he mie lam! . . . *hai zugt kans om mit 'n raom Dost verbie en deur 't schot te komen, aof*).

DAARDE TONEEL.

Dost — Martje.

Martje. Wat 'n schoelie, hè?

Dost. Boerenbloud zit t'r in! Hou vonste dat? Stoultje draaien! 'k Leuf dat wie verkeerd daon hebben . . . dei jong op 't gemainthuus, . . dei ken nog wel boer worn! *(d'r wordt weer tegen 't schot aangooid.)*

Martje. Nou heur den toch ais, zo'n bandiet.

Dost. (*lagt*) Om dei aine staine? . . . 'k Zel d'r wel 'n kwassie gruine vaarve over henstrieken . . . 't Is raor: boerenbloud logt toch nooit.

Martje. Boerenbloud bie dàt taokeltuug!

Dost. Mien wicht, dat begripste nait!

VAIERDE TONEEL.

Veuregen en Douwe (*van links op, hangt 't peerdetoom aan de mure.*)

Douwe. Zie zo! . . . Bles dei welterde in 't gras, dat joe 't 'n aord haar! . . . draimaol achternander lokte 't.

Dost. En dat 'n peerd van vieftien jaor . . . nét aine van vieve! En dat is al begund as twenter in 't span, as draijaorege allende veur de plouge.

Douwe. Echt inlands ras, nè? Dat lichte Gelderse goudje dut hom 't nait. Dat is beter veur de brik.

Dost. Beter? . . . nou? Wat meer mode, ja! Mie gaait t'r nog niks boven 'n kitteg echt inlands peerd, glimmend zwaart, lange steert, golvende maonen . . . echt Grönnens!

Douwe. En d'aole koetsewaogen d'r achter

zeker . . . zo'n aole rammelkaore . . . gain twai woorden verstao je . . . en den dat lege ainspan, dat 't peerd mit d'hakken tegen de knuppel slagt.

Dost. Ja, dat willen padie nait meer, 't mot nou 'n brik wezen . . daor zit ie veurin as 'n koetsier mit 'n staolenraaizeger en 'n kovver d'r bie . . . maor ja, ie motten wel mit tegenswoordeg!

Douwe. En den 't peerd ieder bot de kop omdele of he viegen eten wil op de grintweg . . en den . . . 't is ja net of ie aan 't angeln binnen in de waogen . . . 't liekt mooi, mot 'k zeggen!

Dost. Schaai uut, jong . . . doe wolt zeker 'n opzetteugel, he? om 't arme daaier gek te maoken. Nekkraamp, kaolder, wat komt t'r nait van! Maor dat gebeurt hier van zien leven nait hur! . . Wat kèn, dàt zel'k mit doun van aal dat neimoodse, wat maor aits ken . . . maor mien peerd plaogen . . . nooit! . . . dat mit joe waarkt wat 't ken . . . joen kammeraod van lange jaoren . . . dei mit joe zwait in de vurge, dei in schofttied brood mit joe et . . . en dèn zol ik pelzaierg in de waogen zitten en hom de kop optrekken en de nekke stief haolen, dat hom d'ogen uutpulen van de piene meschain . . . nee hur, dat nooit!

Douwe. Kom, kom, zo slim zel 't nait wezen!

Martje. Dat wil Douwe toch ook nait!

Dost. Ja, wat dat geslacht van tegenswoordig náit wil of wèl wil, waistoe 't?

Douwe. *(gekscherend)* Dat geslacht van tegenswoordeg is zo slecht!!

Martje. Nou gain roezie daarover weer . . . wol ie de brei hier hebben?

Dost. Jao maor, 't is hier ja zo lekker nou *(Martje aof.)*

Douwe. Den knap ik mie eerst even 'n beetje op *(aof)*.

VIEFDE TONEEL.

Dost. *(allende; hij zet heuvörke, heuhaarke en kaore, dei bie taovel stonnen, wat wieder nao links en gaait op 't hek zitten te floiten: „Wij leven vrij, wij leven blij", as he 'n endje daarmit opschoten is zingt he in zok zuls wieder, dut de deure in 't schot open, 't is net of he aine aankomen zugt; 'n ogenblik laoter komt Stiene d'r in).*

ZESDE TONEEL.

Dost — Stiene.

Dost. Bist ja vroug van daoge, nait?

Stiene. Doomnie haar wat haost. Hai wol van aovens nog even komen. Wol joe wat vraogen, zee he!

Dost. Doomnei mie? Waorover den?

Stiene. (*haolt de scholders op*) Tja?!

Dost. Nou, hai ken komen!

Stiene. Zol Vaoder zok nait 'n beetje aantrekken as Doomnie komt? Zo in 't boezeroen, nè?

Dost. Aantrekken? .... Hou was Doomnei aantrokken op 't leren?

Stiene. Doomnie? Gewoon neturelk.

Dost. Nou, ik bin ook gewoon.

Stiene. Maor Doomnie het 'n jaze aan en 'n bore om!

Dost. En trekt dei zok aans aan as he hierkomt dammee?

Stiene. Denkelk nait. Dat het he toch ook nait neudig?

Dost. Den komt he dus in zien aarbaaidspak hier! Ik bin ook in mien aarbaaidspak!

Stiene. Maor dat is toch hail wat aans!

Dost. Niks aans! Aarbaaid is aarbaaid!

Stiene. Maor in 't boezeroen ken ie Doomnie toch nait ontvangen, Vaoder!

Dost. Kind, dat is mien klaidij! al kwam de keunenk ook. . . en laot Doomnei nou maor driest komen mit zien slipjaze.

Stiene. Nou, tou den maor! . . . (*zucht*) . . . as ie den toch nait aans willen . . . (*kwaod*) hè!! (*nemt*

de houd en gaait t'r mit in huus, löt 't gezangbouk liggen.)

ZEUVENDE TONEEL.

Dost (*allende; slagt laggend zien boksem en boezeroen wat aof mit de haand*) mooi genog zo! Ook veur Doomnei! (*gaait op de baanke bie taovel zitten, trommelt mit de vingers, zogt 't gezangbouk, bladdert d'r in*).

ACHTSTE TONEEL.

Dost en **Martje.** (*mit twai borden pap en lepels, zet dei op de ongedekte taovel*).

Martje. Zo, aan de pesaalms?

Dost (*leest*)

„Dan wordt de mensch door 't rijzend
[morgenlicht,
Gewekt, gewenkt tot d'arbeid, tot z'n plicht;
Hij plant, hij bouwt, men ziet hem zwoegen,
[draven,
Tot 's avonds toe laat hij niet af van slaven...

Martje. Zöndags in de kerke slaopen, en den in 't voele boezroen aan de pesaalms?

Dost. Vrouw (*wist op 't boukie*) dát daor, dat kent gain Zöndag of gain warkdag, gain zöndaogspak of boezroen. Dat sprekt as 't spreken wil.

Martje. (*nemt 't boukie en wil 't mit in huus nemen*). Mot dat hier liggen bie vörke en schobbe en kaore?

Dost. (*nemt heur 't uut hannen en legt 't zachies weer op taovel.*) Hier heurt 't juust! Hiér is zien plaotse, nait bie die in 't kamnet. Martje ... begriep mie den toch ais, begriep toch ais ainmaol, hier dit (*wist op zien raive*) en ... dát (*wist op 't bouk*) dat is ain ... dat is 't hoogste ... dat t'r is!-!

Martje. (*schudt 't heufd; gaait de huusdeure in; men heurt heur daor roupen:*) Douwe! Stiene! (*Den komt ze mit nog twai borden brei en 'n brood mit groot mes nao boeten, en gaait op de baanke naost Dost zitten, dei bladdert weer in 't bouk*).

NEGENDE TONEEL.

Veuregen. Douwe. Sliene. (*wil 't bouk van taovel nemen. Martje wenkt heur 't liggen te laoten. Stiene haolt de scholders op; Douwe het 'n twaide stoule haold en schikt bie*).

Martje. Maor 'n beetje gauw aan van aovens, Doomnie wol ja praoten mit Vaoder!

Dost. 't Wil aal zien tied ... Eten dut Doomnei ook op stiel. Hangen het gain haost.

Douwe. Doomnei? Wat mot dei hier?

Stiene. (*plaogerg*) Vraogsteertjes vangen!

Douwe. Zo? . . . ik begriep 't al!

Stiene. Ja, dat zel wel!

Douwe. Wedden?

Stiene. 't Is gain haarddraover! Nou, wat begripstoe nou? waorom komt he nou?

Douwe. D'r is waor trouwerij in zicht ja!

Stiene. Och, gao weg!

Dost. Douwe, kenst weg gaon, zegt ze. As t'r den maor 'n aander weer komt, hé? Aine mit inkt aan de vinger, nait?

Martje. Hè, wat 'n plaogerij.

Dost. Wichter ben ja geern plaogd; (*tegen Martje*) waist nog wel?

Martje. Och, gao weg doe!

Douwe. Nou mot ie ook al weg, Vaoder!... wie motten baaide weg . . . ze zeln 't mit heur baaiden wel beduzzeln.

Stiene. Hè, ie kennen nait ins ais mit 'n aander praoten, of 't is daodelk vrijerij!

Dost. Daor begunt 't ook vaok mit!

Douwe. Hou wied is 't 'r mit? Hou vaok hè je al praot? . . . 't Liekt wel aoreg, zo'n penne achter 't oor! En den wordt de vrouw ook jûffrouw! . . . (*nikt Stiene tou.*) Dag juffrouw Kool!!

Martje. Ontvangersvrouw mag driest juffrouw haiten!

Dost. En schoonmouder van ontvanger ook... ha, ha, ha, juffrouw Dost!! dat zol ja mooi wezen . . . en wat wor ik den nog: Menéer, Excellentie, 'n gaolden gelon op de boksem!

Douwe. Paas maor op, den krieg ie oók inkt aan de vingers . . . en ielt aan de billen . . . ik heb 't laiver aan de hannen.

Stiene. Mit de penne ken j'ook aarbaaiden.

Martje. Hest geliek, wicht . . . mit de penne . . . en mit de nale ook!!

Dost. 't Is ook zo, maor aáns is aáns! . . . Dàt (*wist op zien ielt*) dat is 't eerste west en 't aolste!

Stiene. As dei mit de penne d'r nait wazzen, wol ie raor kieken.

Douwe. Jao, juffrouw ontvanger!

Stiene. Plaogen, plaogen dut nait zeer . . . (*strikt de mouwen omhoog*) slaogen, slaogen, koom maor heer!

Dost. Dei júffrouw is nait mak, dat zugste... Hinne mag wel oppazen . . .

Stiene. Hinne . . . het t'r niks mit verneuden!

Dost. 'n Beetje toch wel!

Douwe. Jonge hondjes bin negen daoge

blind . . . jonge vrijers negen weke . . .

Stiene. Krieg doe 'n negenóge veur mien paart . . .

Dost. Nou, nou, kenst toch wel plaogen velen 'n beetje, hè? 'n wicht huift zok nait schaomen as t'r ais wat aan d'angel zit . . . 'n gaoie boer was mie aans wèl zo laif as zo'n ambtenaor . . .

Martje. Ale mensen kennen toch gain boeren wezen.

Dost. Nou Kools haren oók laiver had, dat Hinne maor bie 't boeren bleven was . . . Maor as ie zes kinder hebben, ja!! . . . ík was den, as 'k Hinne west was, nog maor laiver keuter west, laiver as dat schrieven en vrieven op 't gemainthuus en „stoultje draaien" zee de jong . . . en onderdaonege speulen veur aal wel d'r komen wil.

Stiene. Zo háil onderdaoneg toch zeker wel nait . . . hai helpt aal dei komen! . . . Maar déi, déi komen . . . mit de pedde in d' haand.

Dost. Zol mién waark náit wezen, hur! Wat 'n rechte boerenzeun is, dat wordt boer, zeg ik! En dan huif ie gain keunenk nao d'ogen te kieken . . . keunenk bin je zuls!

Martje. As de boudel vrij is, ja!

Dost. Aans mot je zörgen dat 't vrij wordt.

Aarbaaiden den maor! Heb wie toch oók daon. Zo laank 'n aander nog wat te zeggen het op joen grond, zo laank 'n aander d'r maor 'n dubbeltje op liggen hét, zó laank is 't jóenend nait . . . den aarbaai ie op aandermans grond . . . den bin ie boerenaarbaaider, gain boer!

Douwe. Nou, Vaoder, noù nait deurdraoven! Houveul bin d'r, dei hiepetaik hebben, bin dát den gáin boeren? . . .

Dost. Nee, aigentliek nait . . . dat bin rente-aarbaaiders bint, veur de hiepetaikhaolders! . . . Wat 'n echte boer wezen zel, dei mot zien grond hébben, dat mot van klontje tot kloetje van hom zuls wezen. Ken je gain grode boer wezen, alá, wor den keuterboer, maor áigen . . . áigen . . . dat dut hom't. En mit haard aarbaaiden ken ie d'r tou komen . . . Wie haren hier in 't begun toch ook maar allende dit „veuraof" mit 't huus en dei paor eerste daaimt aan d' overzied van 't daip . . . en nou . . . op dei acht daaimt nao d'r tussen in is toch d'haile plaotse van ons . . . en vrij! (*knipt mit de vinger*).

Martje. En dastoe nou dei acht daaimt d'r nait bie kofste!

Douwe. Och, Moe, praot t'r maor nait meer over, Vaoder wil ja toch nait!

Dost. Nee, nee, 'k wil nait. Dei acht daaimt en daor dei hiepetaik op nemen, nee, den zol mie 't tou wezen of ook aal 't aander nait van mie was . . . dat ken nait . . . Waárken, aárbaaiden tot tied en wiel dat wie 't kopen kennen . . . en dén is 't van ons . . . dèn!

Douwe. Den is 't meschain hail nait te koop!

Dost. Mot wie aofwachten! 'k Zol nait waiten, waorom nait!

Douwe. Dat d'aigender 't nait kwiet wil. Zunde, nou ie 't haile spul kriegen kennen . . . den haar wie d'haile plaotse mit veuraof en aal . . . 'k mag 't er nait aan denken!

Dost. Heb ik nait nachten en nachten dreumd, dat 't haile spul onzent was, aal wat bienander past en heurt. Leuf maor driest, dat mie 't nooit uut de kop gaait. Maor . . . aigen, hailendaal áigen mot 't wezen . . . aans nait!

Martje. Jobk, doe bist stief op dat stok, té stief. Houveel áigen boeren zoln d'r wezen, dei gain ain zulvern panne op 't huus hebben?

Dost. Wat 'n aander dut, mot 'n aander waiten! Ik bin ainvoudeg opbrocht, ik haol meer van gewone pannen as van zulvern. Zulver en gaold, dat bin dingen dei de roest en de mot verteren . . . grónd het God geven aan d'eerste

mensen en gain gaold . . . mit gaold en zulver speult de duvel . . . op grond het he gain vat! . . . Aolderwets, zeg ie zeker, goud! Aolderwets den maor, ik ken d'r niks aan doun.

(*Hinne Kool kikt over de gruine deure van 't schot*).

Martje. (*tegen Hinne*) Koom maor naoder, Hinne!

TIENDE TONEEL.

Veuregen. Hinne.

Hinne. 'n Aovendsaom!

Douwe. Hinne!

Dost. 'n Aovend!

Stiene. (*nikt*) Dag, Hinne (*ze kikt vremd op, dat Hinne komt*).

Hinne. 'k Gong daornet 't kerkhof verbie, maor ie maggen wel ais even kieken nao ain van de jonkbaisten, dei zit tot aan 't lief tou in de sloot. Hai zel wel 'n zetje neudig hebben! (*Dost en Douwe staon op*).

Dost. Aaltied dei rötterge sloot mit dei inreepte walen! . . . Zellen d'r nog wèl 'n riggel maoken mouten. Douwe, neem doe 't zeel van de wupkaore mit, ik zel even wat touw kriegen (*baaide nao links aof*).

Martje. Wacht! (*ze nemt de boudel van taovel weg en brengt ales in huus; 't gezangboukie blift liggen*).

ELFDE TONEEL.

Stiene. Hinne.

Stiene. Wie blieven ja allende hier!

Hinne. Vinste 't slim?

Stiene. (*plaogerg*) Kenst begriepen; neturelk!

Hinne. (*aarm om heur hen*) 'k Heb nais . . . raor ais wat!

Stiene. Nou?

Hinne. Nee, raoden!

Stiene. Honderddoezend!

Hinne. Sikkom, ja, . . . sikkom!

Stiene. Negentnegentig!

Hinne. (*smok*) Z'hebben mie 'n possie aanboden . . . 't opzicht haolen over de bouken van dei neie eerappelmeelfabriek . . . viefhonderd gulden in 't jaor.

Stiene. (*bliede, smokt hom*) Och jong, wat zegste? . . . 't jonge jong! . . . En kwamste dat verteln . . is dat nou touvaal mit dat jonkbaist . . . of hou is 't?

Hinne. Touvaal ook 'n beetje . . . en invaal ook wat! . . . 'k Luip t'r zo over te denken, of

'k ook 'n boodschappie vinnen kon . . . en tou zag ik 't daier 'n hail ende in 't waoter staon... en 'k docht: wacht . . .!

Stiene. Hest hom ook nog 'n endje wieder jagd?

Hinne. Was nait neudeg. Hai ston wied genog om hier even te waorschouwen, maor . . . e . . . nait wied genog, dat wie . . . hier . . . laank . . . allende blieven . . . Wanneer zel 'k dien volk nou vraogen, wichie?

Stiene. Dat mot toch zeker op stiel gebeuren, hè? Zöndag of zo?

Hinne. Aankom zöndag den maor? (*gestommel in huus*).

Stiene. Daor komt ons Moe weer aan!

Hinne. Gauw nog 'n klaaintje! (*smok*).

Stiene. Nee, jong, nee... Moe (*nog 'n smok... Martje komt net in de deure en zogt dat*).

TWAALFDE TONEEL.

Veuregen. — Martje.

Martje. Wil 'k nog even weer weggaon?

Hinne. (*tegen Stiene, dei zok verschrikt omkeerd het*) Zel dien Moe nog even weer vortgaon, Stiene?

Stiene. (*hail onschuldeg, of ze van niks wait*) Wat zeg ie, Moe?

Hinne. (*tegen Martje*) Ze het joe nait goud verstaon!

Martje. 'n Mens ken ook nait ales tegeliek!

Stiene. Nee, Moe, wat zee ie den?

Martje. Ik zee: hou kèn 'k mien braaien nou zo in de veurkaomer liggen laoten (*aof deur de huusdeure*).

DARTIENDE TONEEL.

Stiene. — Hinne.

Stiene. Kiek nou, doe, nou het Moeke 't al zain!

Hinne. Slim, hè? (*pakt heur om d'haals*) 't spiet mie slim, die ook nait? (*Stiene wil zok lösmaoken*) Kom, kom, Moeke vindt dat braaien zo gauw nait . . . moekes bin zo dom nait as dochters mainen . . . waiten nog van vrouger!

Stiene. As Vaoder nou maor nait komt!

Hinne. Ja, dei ken gain braaien vergeten, hè? . . . As dei komt, den kon 'k d'r ja wel daodelk over begunnen . . . hè, zel 'k 't doun?

Stiene. Nee, hur, aste 't duste . . . dèn . . .

Hinne. Nou, dèn?

Stiene. Nee, jong, daodelk wol Doomnie ook nog komen en den . . .

Hinne. Nou ken ie 't ja nooit mooier hebben: . . . ales bienander . . . ten eerste de baaide trouwlustege jongelu... ten twaide de mouder... ten daarde de vaoder . . . ten vaierde de doomnei . . .

Stiene . . . den mos Börgemeester d'r ja nog wezen, hè?

Hinne . . . ales maor tougelieks: Vaoder, Mouder, Doomnei, Börgemeester, Baoker . . .!!

Stiene. (*slagt hom op de mond*) Jazes, schaai uut jong!

Hinne. 'k Zel uutschaaiden, hur *(gaait zitten en trekt heur nao zok tou op zien kneien)* Kom ais hier nou . . . en wel mot nou nog meer komen as dei aalmaol? *(vrijen)*

Stiene. Laot mie nou lös, ze komen vort daodelk.

Hinne. *(plaogerg)* Doe haolst mie ja vaste (*heur haor zit in zien jazeknobe*) kiek, mit dien haor haolst mie vaste . . . (*wuilt mit d'haand in heur haor zodat 't uut mekaor vaalt*) och, wat spietelk! . . . (*speult mit heur haor; vrijen*) wat spiet mie dát nou!

Stiene. Antam daste biste! Mien haile haor in de ware! (*wil 't weer in odder maoken en zegt*

op ins:) daor komt verachtig Vaoder aan . . . daor hest 't nou ja . . . o, 't is Douwe.

VAIERTIENDE TONEEL.

Veuregen. Douwe.

Hinne. *(tegen Douwe)* Hé j'hom der uut kregen?

Douwe. 't Gong nog al, was t'r zo weer uut; ie hebben d'r baaide zeker slim over inzeten... Stiene's haor is d'r ja al van in de ware.

Stiene. *(dut hom plaogerg nao)*... Jao, Stiene's haor is d'r al van in de ware... wat is dei Douwe toch aaltied aoreg, hè?

Hinne. Zogt ales! ja!

Douwe. Zo hè je van dei mensen, nè? zain 't daodelk en waorschouwen daodelk as buurmans kou mit de veurpoten in de sloot staait wel tot de kneien tou... *(gaait op 't hek zitten bie 't schot)*... Moeke is ook nog achter 't baist aanstuurd?

Stiene. Moeke haolt heur braaien as 't waiten wilde, wiesneuze. Wolst ook waiten houveul naodjes en meerdern of mindern?

Douwe. Mie te stoer!... ik zel zeker maor ais hengaon en kieken of t'r ook nóg 'n kou in 't waoter staait (*Martje komt mit 't braaien in de*

huusdeure). Moeke, heb ie nóg nait wat braaien liggen laoten?

VIEFTIENDE TONEEL.

Veuregen. Martje

Stiene. Hai stiekelt, moe, dat mag he geern. As dei jongers niks ommans hebben, den worn ze lasteg... ken j' hom gain braaien geven?

Martje. Is 't weer zo?

Martje. Is Vaoder d'r nog nait weer? (*de huusdeure gaait open, Dost komt*).

ZESTIENDE TONEEL.

Veuregen. Dost.

Dost. Hier is Voader... wat mot he?

Martje. Nee, 'k wos nait ofstoe... nou en wat was mit 't jonkbaist?

Dost. Niks, ston wat in 't waoter van d' hedde, wol drinken vast...!

Hinne. 't Leek mie wat slim ver en tou docht ik: 'k zel toch maor even hengaon en zeggen...

Dost. Nou, onze gang is gain doktersgang, hè?... Beter zo as slimmer!

Douwe. (*kikt nao links, de toene in*) Stiene, dien kukens lopen ja bie de bonen...!

Stiene. Uut 't hok?... Tou, help mie den gauw even, allende krieg ik ze d'r nait weer in!

Douwe. (*vrift zien enkel)* 'k Heb mie wat verstoekt! Tou Hinne, tou, help doe heur even. *(Hinne en Stiene aof.)*

ZEUVENTIENDE TONEEL.

Dost. Martje. Douwe.

Dost. Verstoekt, zegste?

Douwe. (*lagt*) Al weer over!

Martje. Dat is gauw weer in odder (*mit de vinger omhoog*) O, doe!

Dost. (*lagt*),

(De deure in 't schot gaait open; Doomnei komt er deur.)

ACHTTIENDE TOONEEL.

Veuregen. Doomnei.

Doom. (*ainvoudeg in slipjaze, stok in d' haand*) Goeien avond!

Martje. (*staait op*) Goi aovend, Doomnie!

Dost. (*blift zitten*) Goi aovend!

Douwe. (*blift op 't hekkie zitten)* Doomnie!

Martje. (*gaait nao d' huusdeure*) Komt t'r in, Doomnie!

Doom. 't Is hier zo lekker, me dunkt, we blijven hier maar; niet?

Martje. Och! Doomnie hier zitten? ?

Doom. Waarom niet, 't zit hier best.

Martje. Douwe, haol den even de kraokstoule uut de kaomer, toù!

Doom. (*nemt 'n stoule*) Nee, hoor, ik zit al, deze is best! (*gaait bie de taovel zitten*) Mooi weertje, niet?

Dost. Kostelk, kostelk!

Doom. Dat komt de boer te pas, hé! Flink wat binnengehaald vandaag, ja?

Dost. Dik wat! Ken haost schure nait meer in. Van de grond tot de pannen, in de haonebaalken zit 't! Ja!

Doom. En ik hoor, goeie korrels ook bij flink stro? Dat is 'n grote voldoening voor 'n boer, hè, zo'n oogst!

Dost. (*nikt*) Ja, ja!

Martje. Douwe, haol Doomnie 'n segare uut huus aan d' aander kaande van de bozzem, 't klaaine kissie, nait Jobk?

Dost. (*nikt*) Ja.

Doom. Doe geen moeite, Douwe, dank je hoor! 'k Heb al wat veel gerookt vandaag, dank je!

Martje. Doomnie den 'n kop koffie, ja? 't Is

zo klaor, 'k heb 't zo aan de kook, niks gain muite, nee (*aof*).

NEGENTIENDE TONEEL.

Veuregen zunder Martje.

Doom. 't Is voor je wat waard, Dost, zo'n zoon te hebben, die je helpt, hé? Dan hoef je niet zoveel vreemd volk in dienst te nemen.

Dost. Tja, of 't wat weerd is. En aigen is aigen . . . daorboven gaait ook niks . . . huurling is maor huurling!

Doom. (*laggend*) Ja, ja, je bent in de bijbel thuis, 'k wéét 't wel (*hai zogt 't gezangboukie liggen*) De gezangen en psalmen zelfs hier op tafel!

Dost. Dat bouk is 'n troost in ale meugelke omstandigheden . . . 'n genot, Doomnei, 'n waor genot . . . benaomd veur ons mensen!

Doom. Voor jullie mensen meer dan voor 'n ander?

Dost. Dat aole Testement . . . 't is ja net of 't allende veur keunenks en veur 't boervolk schreven is . . . 't is ja aal van palaaizen ook en keuninkskronen . . . maor ook van de boer en van 't veld en de daier . . . en de vruchten van 't veld . . . en zo . . . daor lees ie in en daor vin

ie joe zuls weer mit aal wat je doun en laoten motten.

Doom. Ja, wie dat leest met 'n goed oordeel... met goede voorlichting .... en onderscheiden kan ...

Dost. Veur d'ainvoudegen van haarte is 't, Doomnei ... en veur dei, leuf ik, 't aaldermainste nog ... dei maor mit zien haile haart d'r bie is!

(*Stiene en Hinne komen van links op, Stiene mit 'n slim rooie kleur, Martje uut 't huus*)

TWINTEGSTE TONEEL.

Veuregen — Martje — Stiene — Hinne.

Stiene. (*tegen Douwe*) Kukens wazzen goud en wel in 't hok.

Hinne. (*wist op Douwe*) Was maor aine uut!

Douwe. Ie haren nog al wat tied neudeg om dat te zain ja!

Stiene. (*zogt Doomnei*) Doomnie!

Hinne. (*geft Doomnei 'n haand*) 'n Aovend, Doomnei!

Doom. Heb jullie kuikens gezocht — hoor ik — samen? (*tegen Stiene*) ja, daar kan men ook al 'n kleur bij krijgen, zeker.

Dost. Ja, as zokke lu aan 't zuiken binnen.

Martje. Jobk den toch!

Doom. (*laggend*) Ja, ja! Dan gaat 't ze wel

eens als Saul, hè de zoon van Kis!... Hinne!!

Hinne. Ja, Doomnei?

Doom. Herinner jij je wel wat er in Samuel staat van Saul... die ook zocht?

Hinne. Nee, Doomnei, op 't ovenstond nait.

Doom. En Stiene?

Dost. *(Erinnert zok op ins, laggend)* Ja, ja, ja!

Douwe. Tou nou Stiene, doe bist 'r ja net zo tuus in as Vaoder ook, tou nou ais, mit dien mond vol tannen!

Stiene. Nee, Doomnie, ik wait 't zo daodelk nait.

Doom. Ik kwam er juist zo op... kijk, Saul moest voor z'n vader ook wat zoeken... geen kuikens, maar de ezelinnen, die waren weggelopen.

Dost. *(nikt aal aan)*

Doom. En die vond... in plaats van ezelinnen... vond die... een koninkrijk!.. *(tegen Hinne)* Heb jij ook niet wat beters gevonden dan kuikens? *(de vinger op tegen Stiene; dei dut de haand veur 't gezichte en draait zok om.)*

Dost. Ha, ha, ha!

Douwe. Jao, dat is in odder, Doomnei, jong ja!

Martje. Doomnie ken ook wel plaogen, Doomnie maor... è...

Hinne. As ie geliek haren, Doomnei, 'k haar d'r niks op tegen... haildaál nait!

Doom. Nou, Stiene, je hoeft je niet te schamen!

Martje. Wicht, haol mie 't braaien even tou veurkaomer uut! ... *(Stiene aof)* ... *(tegen Doomnie)* Doomnie zol 't wicht ja haildaal verlegen maoken Doomnie, *(vroomachteg)* en dat nog wel mit woorden uut de Schrift! ...

AINENTWINTIGSTE TONEEL.

Veuregen zunder Stiene.

Douwe. Daor hè je 't al weer gaonde mit 't braaien. Braaien is toch overal goud veur, hè? Al ligt 't ook vlak bie joe, Moe, nè? *(Martje zogt mit schrik, dat he geliek het)* Hinne, ik denk, ze ken dat aander braaien nait vinnen, wol ie nait nog ains mit joe baaiden zuiken? . . Moeke lag 't op taovel, of . . . ?

Hinne. Daank veur de goude bedoulen, hur!

Douwe. Niks te bedaanken; 't is graog gebeurd! . . . Wie bin, ducht mie, veur van daoge in 't lieke mitnander . . . 'n Segare? *(geft hom aine; ze zitten nou bie mekaor op 't hek; Douwe snippelt aan 'n stok haolt; ze praoten zachies mit nander totdat 't gesprek heur aandacht trekt).*

Stiene. *(komt mit 't braaien veur zok zuls, gaait daormit op de kaore zitten)* Moe, joen braaien ligt

daor ja . . . joen waoter kookt ook, hur! (*Martje aof*)

TWAIENTWINTEGSTE TONEEL.

Veuregen mit **Stiene,** zunder **Martje.**

Doom. Ja, Dost ik kwam eigenlik hier, om over een gewichtige zaak te praten.

Dost. Zel wie in huus gaon, Doomnei? Of is 't niks gehaaims?

Hinne. Kom, ik mot weg, hur!

Doom. Geheim is 't niet. En 't is goed, dat de mensen die nu hier zijn, er bij blijven. Ze hebben er allemaal belang bij misschien (*zogt nao Hinne*) Hinne hoort ook immers bijna tot de familie, zie ik wel!

Dost. In elk gevaal . . . vertrouwd genogt om nait weg te huiven, Doomnei *(Stiene lagt Hinne bie dei woorden vertrouwelk tou, hái knipt 'n ochie).*

Hinne. 'k Vin 't hail aoreg, dat 'k nait weg huif, maor 'k mot toch weg. Om mie zuls; aander weke wordt de kas naozain en den mot 't in odder wezen.

Douwe. 'n Kas mit locht d'r in! . . . 't Zel wat wezen!

Hinne. Ja, jong, van dei locht 'n zaail vol en den kenst vraogen: Wat mot je veur hail Veendam hebben, zeg op!

Douwe. Och, wat ie zeggen!! Maor 'n brandkaaste was toch nait neudig, hè, veur zo'n zaail vol!

Hinne. Astoe hom betaolen wilst, geern hur! . . . Erelke lu dei stelen nait.

Dost. Börgemeester haar toch gelièk . . . 'n gaoie brandkaaste . . .

Hinne. Geld wegsmieten? . . . Waor de veldwachter d'r stoef aan woont?

Dost. Verzichtig maor mit geld! Geld is maal goud!

Doom. Anders wel heel makkelik, zo'n beetje van die klinkende Mammon!

Dost. Maor om d'r op te pazen! . . . en verantwoordelk te wezen! . . . 'k zol d'r 'snachts nait van slaopen, leuf 'k!

Douwe. 'k Haar d'r laiver laand veur, wat ie, Vaoder!

Dost. 'n Wonder, jong!

Hinne. 't Is goud, dat t'r aaltied ook nog lu binnen, dei d'r nait zo'n schrik veur hebben . . . *(nikt Stiene tou)* . . . Nou . . . tot zains, hur! Dag Doomnei! *(aof)*.

DRAIENTWINTIGSTE TONEEL.

Veuregen zunder **Hinne.**

Doom. Flinke kerel! Je hoeft niet te kleuren, Stiene, hoor.

Stiene. Och, Doomnie!

Doom. Maar op onze zaak te komen! Kijk eens. 't Kerkhof hiernaast wordt te klein, veel te klein . . . we moeten dat uitbreiden, en binnenkort ook, daar is werkelik haast bij.

Dost. Ja, ja! Dat komt den ja mooi, dat aan gunne kaande net dei drai kaampen uut d'aarfboudel van Kupers te koop komen. Nou wol ie zeker bie mie ais aanvraogen over de taksaotsie, vermoud ik wel?

Doom. Ja, dat land van de erven Kuipers ligt er wel onmiddellik aán aan gindse kant, maar dat heeft 'n groot bezwaar . . . je weet, dat is de laagste grond van de hele buurt hier . . . moerassig en veenachtig, zodat men er geen kerkhof maken kan.

Dost. Ken ja wel ophoogd worn . . . bin nog zaandroggen plentie hier in de buurte . . . ik heb zuls achter op de twaide kaampe hier (*wist nao links*) nog 'n dik stok zitten.

Doom. Er zijn meer bezwaren . . . de toegangs-

weg allereerst, daarvoor zou 'n deel van 't oude kerkhof opgegraven moeten worden, en dat gaat niet. Maar bovendien: de school, die zou dan aan 't nieuwe kerkhof komen te grenzen . . . dat mag niet meer tegenwoordig!

Dorst. Ja . . . dan mot je 'n eindje wieder weg mit 't neie kerkhof begunnen . . . daor op no. 61, dat is ja 't mooiste zaand, wat je ooit kriegen kennen.

Doom. Dan hadden we twee kerkhoven, dat is 'n groot bezwaar . . . en die zouden wel twintig minuten van elkaár liggen . . . bovendien . . . de weg is toch niet verhard zover . . . met slecht weer zou men niet door de modder kunnen komen.

Dost. Den de weg maor verhaarden, zo wied mot 't ja tòch ainmaol komen!

Doom. Nee, Dost, daar is 'n ander middel, 'n heel goed zelfs!

Dost. En wat zol dat wezen?

Doom. Nou, weet je 't zelf niet? Denk eens na!

Dost. Tja, 't ainege, dat ik mie dén veursteln ken, is . . . Doomneis toene te gebruken d'r veur, maor ja . . .!

Doom. Dat stukje zou toch niets betekenen, dan zouden we over vijf jaar weer voor 't zelfde

vraagstuk zitten . . . nee, Dost, er is iets beters!

Dost. Nou?

Doom. Als we 't eens konden worden over de grond hiér . . . dit vooráf . . . (*Martje komt mit koffieblad enz.*).

Dost. Hè?

Doom. Hier over deze grond!

Dost. (*lacht*) Hier? Nee, dei is mooi, hur! Hè, hè!

Doom. Is dat zo belachelik?

Dost. Kom, Doomnei, nou gain babbelguchies, as ie nou in eernst praoten willen!

Doom. Ik spreek in de volste ernst. Ja, deze grond hier!

Dost. (*wist mit de vinger op 't veurheufd*)?!

Doom. Nee, Dost, in ernst.

Dost. (*staait op*) . . . Hier? . . . hier?

VAIERENTWINTIGSTE TONEEL.

Veuregen. Martje (*dei inschenkt*).

Doom. Ja, dat je 't zwaar zal vallen, dat dacht ik wel! Maar denk er maar eens over!

Stiene. (*gaait nao Martje en flustert heur in waor 't over gaait*).

Dost. (*löpt hen en weer, blift veur de kaore staon, waor Stiene op zat, staort veur zok uut*)

Doom. Je begrijpt wel, 't is voor ons de aangewezen plaats en de enige plaats ook. We zouden je natuurlik een ruim bod doen . . . ook voor 't huis en de schuur, maar die konden je aan de overkant van 't diep hier dienen als afbraak . . .

Dost. *(schrikt bie dat woord en kikt Doomnei ontsteld aan).*

Doom. Me dunkt zo en 'k hoorde dat wel eens . . . dat 't voor jou ook makkeliker zou zijn, alles aan de overkant te hebben bij je overige land . . . en dan: nieuw ingericht, huis en schuur, . . . en nog 'n aardig kapitaaltje over ook!

Martje. *(kikt nao Dost).* Nou, Jobk?!

Dost. *(gaait op de kaore zitten, hannen onder 't heufd).*

Doom. Dan waren we voor goed geholpen . . . en me dunkt, over de prijs worden we 't wel eens. Hé, Dost?

Dost. *(beweegt zok nait).*

Douwe. Vaoder!?

Martje. Doomnei vraagt dien mainen, Jobk!

Dost. *(staait mit muite op en steunt zok mit d' haand tegen de mure; zo steund, d' aarm rechtuut, blift he aan de mure staon, zegt niks).*

Doom. Je zou natuurlik tijd hebben om te oogsten . . . Wat te velde staat om alles weer op

te bouwen aan de overkant . . . hé? Wil je er eens over denken?

Dost. (*kucht; den mit schorre stem*) nee!! (*aalmaol kieken hom beduusd aan; nao 'n ogenblik weer zo:*) Nee!!!

Stiene. Vaoder toch!

Doom. Kom, dat is 't ongewone van 't idee . . . dat went wel.

Martje. Wie motten dat maor ais beslaopen, Doomnie! 't Is ook ja zo onverwachts, dat dat komt, nè? 't Vaalt mie zuls op 't lief, as kaold waoter . . . Kerkhof hier? Kerkhof!

Doom. Ja, dat begrijp ik wel. 't Heeft zo'n haast ook nog niet! Als we er eerst maar eens over nádenken en ons er ìndenken!

Douwe. Doomnei, wie binnen d'r allemaol beduusd van . . . 't is Vaoder . . . overvallen!

Doom. Overlegt maar! Goed! Ik heb zelfs opdracht . . . om u een som te noemen voor land en huis samen . . . de kerkeraad wil je geven . . . twaalfduizend gulden.

Dost. Stil! Stilhaolen, zeg ik! . . . Bin ie 'n pangeljeude of bin ie de dainaor van daor boven (*wist omhoog*)? Wat bin ie?

Doom. Maar man, vlieg toch niet op! Ik doe je toch geen kwaad!

Martje. Jobk, man, wat gaait die aan!

Stiene. Vaoder, Vaoder!

Dost. Ik vraog wat ie hier binnen? 'n Sjaggelaor? . . . 'n wizzelaor? . . . Den heur ie hier nait. Dei wörn uut de tempel gooid . . . en ás ie dat binnen, den . . . wil ik . . .

Douwe. (*nao hom tou*), Vaoder, nait zo drifteg toch; Doomnei dut 't toch nait met kwaodens.

Doom. 'k Vergeef je je drift graag, Dost . . . ik weet, 't gaat je aan 't hart, je erfgoed, 't huis waar je geboren bent, de grond van je vader . . . die je vader van woeste grond tot bouwakker maakte . . .

. . . Maar wie praat hier van tempel . . . laat de Schrift er buiten, als we praten van zaken, van stoffelik goed!

Dost. Zaken! Stoffelik goed! Nee, man, nee! De Schrift wist ons de weg ook hier! Ie waiten wat Achab wol: Achab wol de grond, dei wiengaord van Naboth . . . en Naboth zee. Hai zee (*met naodrok*): „Dat zal ver van mij zijn, dat ik U de erve mijner vaderen geven zoude." Dat zee he. Dat zegt de Schrift! En nou duur ie komen as Achab? Wol ie 'n Naboth van mie maoken? Dei is sturven veur zien grond, dei het zien leven d'r veur laoten. Koom ie hier handeln en sjag-

geln mit de hailegste dingen, dei'n mens hebben ken? Mit zien vaoderlieke grond? . . . 't Waark van zien aigen hannen? Ie . . . Man van 't Woord?!

Martje. (*gaait nao Dost tou en legt hom d'haand op scholder*). Maor mien laive man, neem dat zó toch nait op! Most Doomnie belaidegen nou? . . . Jobk, koom toch tot die zuls!

Dost. (*wist heur weg; sloekend*) Ik . . . ik . . . ik bin mie zuls . . . ik kèn nait aans . . . dat gaait mie te nao . . . ik mót . . . dat vringt mie daor (*wist op zien borst*) Dáor!

Doom. (*mit eernst*). Dáar! Ja, Dost, dáar! Dat, dàt is 't heiligste wat 'n mens heeft — daár is dat! — en niet de grond, al ligt je die ook aan 't hart . . . ik begrijp dat wèl!

Dost. Nee, dat kén ie nait begriepen . . . dat wait ie nait! dat dát (*wist op de grond*) . . . dat dát 'n stok is van joe zuls . , . 'n twaide haart . . . 't is as joen Vaoder, zo náo, . . . as joun mouder is 't ook . . . kind van mien vaoder en van mie zuls, kind van onze aarbaaid!

Doom. Zeker, zeker . . . zo iets te missen dat grijpt je aan . . . maar 't is toch maar aarde . . . stof is 't maar . . .

Dost. (*bedwingt zok*) Doomnei . . . maor begriepen dou ie dat nait . . . vúilen kén ie dat nait!

Dei dáór (*op de grond wiezend*) dag aan dag mit leeft . . . dei . . . dei . . . Doomnei (*wist naor boven*) . . . dàor is joen riek . . . laot mié mienend hier (*wist op de grond*)!

Martje. Foi, toch, man, foi!

Doom. *(staait kwaod op)* . . . geen stof is heilig!

Dost. Man . . . man van 't Woord! . . . Je waiten nait wat haileg is! *(knipt de hannen tot voesten)* Nait haileg dat? *(haartstochtelk)* mié is *(hai nemt de schobbe en stekt dei in de grond)* dei grónd haileg, mié! . . . haileg zo goud as dat brannende braombos van Mozes . . . *(streng en hefteg, vinger veurruut)* . . . „Nadert hier niet toe, man Gods, trekt Uwe schoenen van Uwe voeten, want de plaats, daar gij staat, is heilige grond!!"

Martje. (*vroomachtig*) . . . Exodus twee vers. 5!

(Gedien omdele).

TWAIDE BEDRIEF.

EERSTE TONEEL.

Dost — Douwe.

Douwe. Ze bin daor nog drok aan toumaoken mit negen man staark vandaoge. 't Liekt mie best. Nog 'n mooie steek törf en den 't beste zaand dat je maor denken kennen . . . Dat is ja maor 'n hail klaain stokkie in de leegte, waor nog 'n beetje daarg zit . . . 'k docht nao joen zeggen, dat 't groter was . . . 't wordt best bouwaand, net as d'haile plaotse.

Dost. Ja, 't is aine van de besten uut de riege, dat is waor . . . wazzen ze nog aan 't zaand kroden?

Douwe. Nee, 't is d'r op. Tjonge, dat mos onzent nou ais wezen, nè? . . . den kon wie ze aalmaol d'ogen uutsteken. As ie wild haren, Vaoder.

Dost. Praot daor noit meer over . . . wild, wild? Kénd moste zeggen . . . kènd en magd, as 'k magd haar! Doe waist, 'k mog nait, 'k kon nait . . . al haar 'k nòg zo geern wild . . . Dit hier, dizze grond, dat is 't pond, dat mie touvertrouwd is . . .

Douwe. En dat ze joe toch aofnemen straks, bin 'k bange . . . zel ie zain . . . mit de ontaigenswet in d'haand aofnemen . . . en den nog wel nao schatten . . . veur zóveul doezend minder meschain! Was 't toch waor nait beter west, veur dat meerder geld . . . aan d'overkaande . . . te kopen . . .

Dost. . . . Zundegeld! Bloudgeld! Geld van saotan! . . . zol 'n vluik op rusten! Wegnemen mit de wet in d'haand . . . dat zit nog . . . wel dat duurt!!

Douwe. Dúren nait allende! Doún doun ze 't! Mit de wet duren ze alles, dat zai ie nou weer mit dei neie fabriek; ze hebben de toustemmen waaigerd om dei naost de schoule te bouwen, ze hebben 't recht d'r tou . . . dat wait ie zuls: ontaigen ten baote van 't aalgemain, zo hait 't . . . ie zeln zain!

Dost. 't Recht? Waor haolen ze dat heer? Zo'n fabriek, ja, maor joe joen aigen laand aofnemen, woar vandaon ken dat komen, dat mog 'k waiten? . . . ze kennen hier wel aans wat kriegen, dat waiten z'in Den Haog ook wel . . . al is 't den ook wat wieder aof. Nee, dat zel heur nait mitvallen hier . . . Laot ze dei grond daor aan d'aander kaande nemen, dei is ja te

koop . . . Recht? dat mocht ik zain, recht om mién grond te nemen, as ik nait wil . . . nait mág . . . en nait kén!

Douwe. Wie kennen d'r veul over praoten... aal van veuren aof aan, 't helpt toch nait. Maor dei kaampen aan d' overzied haar ie tot vleden tou nog veur 'n prikkie had, as ie wild haren.

Dost. Haarstoe d'r geld veur? Ikke nait!

Douwe. Mit 'n klaaine hiepetaik haar ie ze kriegen kend; in vaier, vief jaor was 't aoflöst west . . . en den haar we ze vrij had. En nou, as ze nou dei kaampen kopen veur de neie fabriek?

Dost. Hiepetaik . . . ie, jongen, ie proaten van hiepetaik of 't niks is. Wat hèb ie den? Niks heb ie. Den ploug ie mit aandermans kaalf, dat dou ie . . . ikke nait, hur . . . ik wil gain kaalf veur de plouge. Den is 't ook 'n kaalf wat t'r achter löpt, en dat is 't. Dei grond zollen ze kopen veur de neie fabriek? Zo ver van 't daip aof? Praotjes, hur, praotjes!

Douwe. Vaoder, wat ken ie toch stief wezen, en dat op dat aine punt aaltied. Ale dingen ken men mit joe bepraoten en bedoun . . . maar dei grond, dei grond . . . as 't daorover gaait, den is t'r mit joe nait te proaten . . . wat 'n verdrait heb wie daor al nait van had hier!

Dost. Jong, praotstoe van verdrait?... *(legt hom d'haand op de scholder)* Douwe, waiste wel wat de mooiste dag west het in mien levend?... Wil 'k die 't ais zeggen?... Doe wast twaalf jaor... en 't was zömmerdag... doe kwamst uut schoule... waist nog wel? Oom Jan uut stad was hier!

Douwe. Tou 'k veur 't leste nao schoule west was, ja!

Dost. En oom Jan dei nuigde die, om mit te gaon 'n weke nao stad tou... wast 'r ja nog nooit west... en haarst t'r aaltied over, hou mooi 't daor wel wezen zol... en nou vruig Oom die te lozaiern... hufste ja nait meer nao schoule tou!

Douwe. Ja, dat wait 'k nog wel!

Dost. Ik docht: de jong springt 'n gat in de locht van bliedschop... maor 't wör aans: „nee Oom", zeeste, „van 't winter hail geern, maor nou mot 'k mit Vaoder nao 't laand hen inhaolen... den gaait 'n boer toch nait weg, as 't inhaolen is"... 'n Boer!! Zo'n beudel aste waste! 'n Boer!!... Jong, 'k was ja doodbliede, doustoe geboren wörste en nao mien vaoder nuimd... maor zo bliede astoú dát ogenblik, zó bliede bin 'k nooit west... toustoe boer wezen wolde!

Douwe. Laoter tegenvalen? . . . Ken 'k mien waark nait? . . . aarbaaidt mie aine verbie?

Dost. (*haand onder 't heufd, zegt niks).*

Douwe. Bin 'k gain gaóie boer worn, Vaoder? . . . Ie zeggen ja niks . . . heb ie wat aan te maarken, 'k wil 't ja geern van joe aannemen . . . *(Douwe wacht, Dost zegt niks)* . . . 'k wil ja geern leren van joe . . . Vaoder! (*gaait naost hom bie de taovel staon*) . . . is t'r wat? . . . heb 'k wat misdaón of miszégd . . . hè, Vaoder?

Dost. (*schudt zien heufd*).

Douwe. *(legt hom d'haand op de scholder*). 'k Wil joe 't zo graog nao 't zin doun . . . wie aalmaol! . . . weest ais weer as vrouger, Vaoder . . . tou haar ie gekhaaid . . . en konnen laggen . . . en nou in de leste daogen? . . . is 't mién schuld, Vaoder, zeg mie 't den . . . 'k wil mie geern veraandern . . . veur joe!

Dost. (*kikt op; mit zwaor sloeken*). Nee, mien jong, nee! Doe bist 'n boér! Dat biste. As áine dénken ken! Nee . . . maor doe zeest . . . van verdrait.

Douwe. Dat ie nait meer zo binnen as vrouger.

Dost. (*haand weer onder 't heufd; veur zok hen*) . . . dei gedachten . . . 'n mens ken zien gedachten nait veraandern veur 'n aander . . . ik ken

dat nait . . . en doe ook nait, dat gaait nait aan . . .

Douwe. Hou maint Vaoder dat: . . . gedachten?

Dost. Dei kaampen daor tussen onzent aan d'overkaande, dei doe zo geern hebben wilte . . . (*schudt 't heufd*) . . . en nou mot ik denken . . . as ik t'r nou nait meer bin . . . den nemstoe hiepetaik om de kaampen . . . (*bit zok op de lippen*) . . . of doe verkofst meschain wel ons huus en dit veuràof . . . onz' aolderlieke grond . . .

Douwe. Ikke grond en huus verkopen? Zo vrijwilleg? Vaoder, lao we laiver wat aans praoten!

Dost. Dat is 't juust . . . wat aáns práoten, wat aans dénken . . . en laoter . . . laoter!

Douwe. (*kikt bie 't schot langers*) Wat! Doomnei hier nao tou? . . . ja, hai komt hierheer . . . Vaoder, Doomnei!

Dost. Doomnei?! . . . hierheer . . . het vast wat aan Stiene te zeggen. Ik heb mit hom niks meer . . . uut te staon . . . hier in huus nait . . . allende in kerke!

Douwe. Zel 'k hom hier laoten of in d' kaomer?

Dost. Ongeliek wel he hebben mot! . . . Stiene zel ja wel in 't achterhuus wezen . . . den kenst hom in de veurkaomer laoten ja! (*Douwe aof*).

TWAIDE TONEEL.

Dost. (*bromt wat in zok zuls, nemt de piebe op en stopt dei; boeten de stem van Douwe: „Liekuut maor Doomnei; Vaoder is aan 't zied van 't huus!"*)

DAARDE TONEEL.

Dost. Doomnei.

Doom. Goeien dag, Dost! Goeien dag!

Dost. Vansgelieke, Doomnei.

Doom. Ja, je kijkt verwonderd, dat ik hier kom, hè?

Dost. Wel 'n beetje, ja!

Doom. En de reden van m'n bezoek kun je niet gissen?

Dost. 't Zel wel nait wezen allende, om mie gaoie dag te wensen denkelk!

Doom. Ik mag zeker wel 'n stoel nemen?

Dost. (*wist nao aine; Doomnei gaait zitten, Dost blift staon*).

Doom. Zou je d'r ook niet bij gaan zitten? Dat praat beter.

Dost. Och, zo laank zel 't ja wel nait aanhaolen . . .

Doom. Zeg 't maar rechtuit: heel welkom ben ik niet hier. Zeg het maar; je meent 't toch.

Dost. 'k Duur aaltied zeggen, wat ik main. „Welkom" heb 'k ook ja nait zegd!

Doom. Ben je haatdragend? Jij, die de Schrift zo kent? —

Dost. Haot?? Daor wait 'k mie vrij van. Maor daorom is 't nog nait . . .

Doom. Ik zal je maar dadelik zeggen: ik kom niét om te praten over . . . waar we verleden week over spraken . . . over 't kerkhof.

Dost. (*zegt niks, maor gaait zitten*).

Doom. 'k Heb twee andere dingen met je te bepraten. Eerst over de plaatsen in de kerk! Kijk, je hebt al jaren lang die beide plaatsen voór in de eerste bank, en die zal je ook wel graag houden, hè?

Dost. *(nikt van jao).*

Doom. Nou had ik 'n vrindelik verzoek aan je. Je weet, 't is volgende Zondag verhuring van de plaatsen. En je weet ook, voor de nieuwe aardappelmeelfabriek is 'n direkteur benoemd. Die is ongetrouwd en heeft z'n vader en moeder bij zich in — beide heel ouwe mensen. Die gaan graag naar de kerk, maar zijn erg doof allebei. En die zijn bij me geweest, die zouden zo graag die beide eerste plaatsen huren zonder veel op te bieden . . . anders zouden ze van de

preek niets verstaan . . . zou je genegen zijn om voor die oudjes afstand te doen van je plaatsen?

Dost. *(nao 'n wiel denken)* 'k Heb t'r . . . laot as zain . . . al 'n gaoie twinteg jaor heb 'k t'r zeten . . . den wen ie d'r aan! . . . Maor kiek, as dei aol lu aans niks heuren d'r van, den mag ik heur gain stao-in-de-weg wezen, dat gaait nait aan . . . den maor 'n baanke achteruut.

Doom. Je zult dan drie banken achteruit moeten gaan; die twee rijen zijn voor tien jaar verhuurd!

Dost. In de Godsnaom . . . ik heb gaoie oren!

Doom. Mooi zo . . . in orde . . . gelukkig voor de oudjes! Dank je, Dost. dank je wel.

Dost. (*maokt 'n aofwerende bewegen*).

Doom. En dan nóg iets . . . over Dokma wou 'k je vragen . . . Dokma in z'n wagentje. Vroeger kwam je elke maand presies op de datum af op de pastorie om die zaak te regelen. Ik heb nu een paâr dagen gewacht, en nu je niet kwam, dacht ik, wou ik zelf maar er over beginnen... de man rekent op 't geld, op de dag af, denk ik.

Dost. Ja, ik bin wat laoter as aans d'r mit... 'k haar dit en dat in 't heufd . . . en . . . nou ja!: 'k haar gain zin om op de pastorij te komen,

da! . . . maor 't blift bie 't aole neturelk . . . wil 'k joe 't mitgeven daodelk?

Doom. Zoals je wil. 'k Kan 't dan nog van daag aan de man uitkeren, . . . 't is een aangename taak aan de ene kant.

Dost. Aan áin kaande maor?

Doom. Je weet, Dokma is 'n verbitterd mens... waarschijnlik ook al door z'n gebrekkig lichaam... maar hij heeft 'n mond als 'n haai. Kom ik daar met de ondersteuning, dan is 't *(praot 't dialekt nao)*: „O, is dat weer van de onbekende weldounder, zo? Het he mit zien honderdentwinteg gulden in 't jaor de hemel nog nait verdaind? 'n Rieksdaolder in de weke, mie ducht, den heb ie ook 'n eersterangs-plaotse daor boven, nait? Bie aal dei doomneis, nè?" 't Is minder aardig, altijd die bittere scherpe woorden te horen.

Dost. Ie motten in aanmaarken nemen, Doomnei, dei man het veul ondervonnen, wat nou ook zo aoreg nait was.

Doom. Maar meest door eigen schuld toch?!

Dost. Tja, schuld, wat is aigen schuld? . . . Denk joe ais aan: joen vaoder is 'n gezeten boer en ie binnen zien ainegst kind. En dei vaoder löt joe niks leren, steurt zok niks aan joe, dut niks as drinken, as zoepen . . . en dei

stikt in de jenever . . . en bie zien dood wist zok 't uut, dat d'haile boudel zwaor verhiepetaikt is!

Doom. Dan kan men toch proberen, 't er weer boven op te halen?

Dost. Ja, as ie den gain aarbaaiden leerd hebben . . . as ie as kind al wend wazzen om mit te klokjen en te doun . . . en den stao je in 't leste daor spiersplinterliekenoakend op straode . . en op d'haile grode wereld is gain doeme grond van joe! Nou? En den aarbaaider worn . . . minste aarbaaider . . . duvelstoujaoger omdat je 't boerwaark nait kennen . . . en hiér jacht en daór jakkerd . . . en 't huushaolen aal-jaor-aan groter en zwaorder . . . den wordt aine d'r nait vroleker op.

Doom. En toen heb jij hem nog in 't werk genomen, dat moest hem toch wel zeer doen . . . de vroegere buurman!

Dost. Hai zol 't bie mie aanders hebben . . . hai wör hier aans behandeld, nait as zo'n wegsmieter, daorom haar 'k hom juust nomen.

Doom. Hij beweert altijd, je had 't gedaan om hem te laten voelen, dat hij maar arbeider was!

Dost. Doomnei, in zien verbittern zegt he zowat, hai wait wel beter! Dat wait he. — Maor 't hindert mie niks of he dat zegt. Omdat 'k

wait, dat he 't nait mainen ken; ik geleuf, hai is in de grond zo kwaod nait.

Doom. 't Pleit voor je, dat je dat gelooft en dat je hem nu al sinds jaren onderhoudt voor 'n groot deel.

Dost. (*vinger op de mond.*)

Doom. Nee, van mij zal nooit iemand dat horen, zelfs je huisgenoten niet, al begrijp ik ook niet, waarom dat voor hèn ook geheim moet blijven. Ik voor mij geloof niet dat die Dokma je goedheid verdient . . . je weet niet alles!

Dost. Docht ie dat?

Doom. Dat weet ik zeker.

Dost. (*twievelnd*) Zo?

Doom. Anders zou je . . .

Dost. Aanders den zol ik hom gebrek lieden laoten, docht ie? Doomnei, ie leren veul mensen kennen, maor is 't nait aal te veul aan de boetenkaande? . . . Ik wait van Dokmao meer as ie, Doomnei!

Doom. . . . en als je nu wist, dat diezelfde Dokma, die jij zoveel goeds bewijst — al weet hij dat dan ook niet; als hij wist dat 't van jou komt, ik geloof zeker, dan nam hij 't niet eens aan! — dat diezelfde Dokma van jou praat . . . zo nu en dan met 'n enkel woórd 'n schimp

geeft, of je 'n misdaad begaan had, of jij zelfs.. ja, 'k zal 't maar rechtuit zeggen . . . 'n brandstichter was . . . aan je eigen huis . . .

Dost. O, dut he dat? . . .? O?!

Doom. Toen met die opstand van veenarbeiders . . . toen Dokma op eens zo'n ongeluk had . . . dat hij z'n ruggegraat brak . . . waar niemand 't rechte van weet . . .

Dost. Laot hom maor praoten . . . zo laank as hai d'r is, en ik d'r bin, zo laank zel 'k helpen . . . Maor, Doomnei, men wait nooit, wat of t'r nog es gebeurt . . . en 'k wol mien eerleke naom graog eerlek haolen, ik zel joe zeggen wat t'r gebeurd is in dei daogen. Maor ie praoten d'r nait over, mit gain mens, as 't nait . . . hoogneudeg is . . . laoter meschien!

't Was 'n hail gedounte hier . . . optochten van 't volk . . . marresjesees en seldaoten . . . draigen mit moord en brand — op ain van dei daogen den was ik wat laoter opbleven as mien volk en 'k haar de boudel nog ais aal goud naokeken, veurdat 'k nao berre gong . . . ik kwam net van de peerstaalzolder . . . daor heur 'k op 't dak wat over de pannen schoeven; ik lusterde . . . en ja, 't was boven 't vak, waor 't roggestro lag . . . ik tegen de ledder op . . . en net op 't

vak, daor zai'k in 't haalfdonker 'n vent . . . en dei wil tou de pannen weer uut . . . en vaalt weeromme en . . . staait tegen mie over . . . Ik vol haost om van schrik en trilde as 'n ruske, tou 'k zag wel dat 't was . . . hai mit 'n raom deur 't dak hen, maor vaalt op ins van 't dak aof boeten, tegen de geude slagt he, en . . . bats . . . 'n smak op de grond in de laone van komsa . . . 't was Dokmao, Doomnei!

Doom. Man, wat zeg je?

Dost. Ik bin stil nao boeten gaon . . . daor lag he . . . jeuzeln gain gebrek. Wat mos ik? As 'k lu ruip, den kwam 't ales uut . . . ik heb hom opnomen en nao de weg tou draogen . . . en vraogd of he in huus komen kon allende . . . en hai kroop as 'n hond aan d'hege langers, dat ze hom nait zaggen . . . tou het he veur 't leste lopen, Doomnei, op hannen en vouten het he veur 't leste lopen. Sunt dei tied gaait he in dat waogentje mit ain van zien kinder uut bedeln. Tou 'k de pannen op 't dak weer terecht legd heb dei nacht, dat gain aine 't waiten zol, tou ston d'r 'n klibbe mit petrolie in 't stro en wieder op 't vak laggen kraanten en lusifers . . .

Doom. Dost! (*geft hom d'haand*) Dost, dat wist je . . . en . . . en . . . man, ik heb respekt

voor je . . . je bent een edele kerel, Dost!

Dost. Nee, Doomnei, zeg dat nait! Bin ik ook nait mit aanlaaiden west misschain tot zien ongelok? Wel wait? Wel wait? — Nee, wat daor veur gouds aan is, dat is mien deugd nait, dat heb 'k den bie de geboorte mitkregen. Dat gouds en slechts, wat je aarven van joen aolders dat is net as mooie krollen of as 'n haozelibbe . . . Wat aine veur gouds mitkregen het in de waige, daor mag he nait trots op wezen. Hai mot allende maor zörgen, dat he 't nait verlust, al staait de haile wereld ook tegen hom in 't einde. Dat mot he zain! En as he dat den ken, den ken he d'r aan begunnen om 't kwaoje te verbetern, dat bie hom in de waige lag . . . dat krieg ie ook mit . . .

Doom. Laten we de erfzonde nu maar laten rusten.

Dost. Dat is maor 'n náom veur de lu, Doomnei . . . 'k heb zokke lu nog nooit van aarfdeúgden praoten heurd . . .

Doom. Ik weet, je neemt die dingen niet oppervlakkig . . . 'n soort filosoof ben je, Dost . . . maar je bent . . . dat moet ik je nóg eens zeggen . . . (*legt hom d'haand op de scholder*) een edel mens . . . zo'n man, die je zoveel kwaad berokkenen wou, die heb je . . . Dost, hoor eens . . .

je kunt die man misschien verder helpen... màg ik hem zeggen, wat jij aan hem gedaan hebt?...

Dost. Aan Dokmao...

Doom. Ik wou 't graag... wie weet, of hem dat niet zó treft, dat... 't zou best kunnen, dat dát 'n heel ander mens van hem maakt... Toe, wat is er op tegen? Je meent immers ook, dat hij in de grond goed is.

Dost. Op tegen?... nee... niks... maor...

Doom. Dus ik doe 't eens, hoor, zodra me de gelegenheid gunstig lijkt... om der wille van de man zelf... die misschien, zoals je zelf denkt, zo kwaad nog niet is... als hij hoort, met hoeveel goedheid jij hém behandeld hebt... de man, die jou toch zo laag heeft...

Dost. ... d'omstandegheden, Doomnei, doun d'r ook veul aan tou, wat aine wordt.

Doom. (*lagt*) Ik merk, je bent op de hoogte met de nieuwste filosofie!

Dost. Nuim dat' zo as ie willen, Doomnei, maor d'omstandegheden doun d'r 'n haile boel tou, dat begript ja 'n kind... en daorom mot 'n mens tougefelk wezen, dat mot he!

Doom. Toegeeflik, ja!... Dost (*hand op de scholder*) mag ik je nú — op dit ogenblik —

eens vragen — ik heb de diepste eerbied, man voor je overtuiging, maar je spreekt daar van toegeeflik . . . ja, 'k heb gezien, je kunt 't zijn . . . maar ben je zelf altijd toegeeflik? . . . Was je ook toegeeflik . . . toen ik je sprak over . . . dat . . . kerkhof?

Dost. Nee, Doomnei, daor zol tougevendhaaid zunde wezen. Zunde tegen d'hailige geest, zol d'apostel zeggen.

Doom. Wat? Daár zou 't zonde zijn?

Dost. Jao, Doomnei, dat zol 't wezen! . . . Doomnei, main ie, dat 'k maor zo daortou komen bin, om op mien stok te blieven naodat ik d'eerste keer waaigerd haar? Dat 'k zo maor volhuil tegen joe, tegen mien vrouw en kinder, dóchter teminsten, tegen de wet ook, as 't mot?! Main ie, dat 't mie gain nachten en nachten kost het, veurdat 'k mit mie zuls in 't lieke was? Maor tou, tou wás ik 't ook! Hiér (*wist op zien haart*) gong ik te raode en (*wist nao binnen*) daor in 't Bouk gong ik te raode . . . en ze zeden baaide 't zölfde . . . zunder aanders! Daorom stao 'k staark as 'n boom!

Doom. Ook tegen de wet? Moet men de overheid niet gehoorzamen? „Geef den Keizer, wat des Keizers is!"

Dost. En d'aander helfte: „en God wàt Godes is!" — Doomnei, is dát nait d'hóogste wet? Wacht ais even (*hai löpt in huus en komt mit biebel weerom, slagt hom open*) kiek, hier! Wet en recht, dat 's goud, maor d'r is meer! Kiek hier, Doomnei, hier staait 't (Amos 5): „Récht en . . . gerechtigheid!" Staait dat t'r veur niks? Nait récht allende . . . geréchteghàaid ook!

Doom. Best, Dost! Jij hangt met elke zenuw, met elke vezel aan je grond... ik begrijp dat... maar . . . 't lijkt me of je nu de Schrift te hulp roept en blij bent, dat die je toevallig schijnbaar gelijk geeft . . . mag je de bijbel daartoe gebruiken?

Dost. Dat mag zeker nóu nait, omdat de Schrift jóe nou — en nait schienbaor! — óngeliek geft, nóu zol 't zeker náit maggen . . . Doomnei, wie dénken hier nait allende aanders alebaaide . . . wie vúilen ook aanders! Veur mie is dat Woord (*wist op de biebel*) en mien gevúil áin . . . En ik vuil mie, aal houvéul gebreken ik aans ook heb . . . ik vuil mie vrij van hebzucht en geldzucht . . . maor (*drifteg*) gao toch ais in joe zuls en bedenk den toch: 't staait ja dudelk schreven, dat récht en gerechteghàaid twai dingen wezen kennen, dat 't nait 't zulde

is . . . aans ston dat t'r gain twaimaol . . . ik wil gerechteghaaid . . . Doomnei . . . ik wil God meer dainen as de mensen, dat wil ík . . . !

Doom. Ik geloof aan je heilige overtuiging . . . dat zit diep in je hart . . . en tóch . . . en tóch . . .

Dost. Ja, en tóch! . . . Waorom stao ie den nait hiér aan mien kaande in plaats tegen mie over? Waarom nait? . . . Omdat ie waiten en nait vuilen . . . dáorom! En daorom zel wie nooit in 't lieke komen mitnander! *(hai haolt geld uut de buutse en geft 't aan Doomnei.)* Ik wil joe 't geld veur Dokmao mitdoun.

Doom. Dank je voor de man . . . En de zoon van die man is door jou toedoen ook nog op 't gemeentehuis, door jou toedoen en van Hinne, je stapelt wel kolen vuurs op Dokma's hoofd! . . . Van Hinne Kool gesproken, ik hoor de verloving met je dochter is er Zondag doorgegaan, veel geluk gewenst!

Dost. Daanke. Ja, dei Kasper Dokmao, jong, Doomnei, wel wait of zo'n jong de lu d'r nait weer boven óp brengen kon. Meester was ook ja goud over hom tevree en hai schrift 'n gaoie haand . . . maor of he 't daor volhaolt?

Doom. Ze zeggen hier gewoonlik: „'t is gainend uut 'n goud nust!" Maar laat ons er

't beste van hopen! Adieu! (*wil Dost 'n hand geven, maar dei dut of hai 't nait zug*) krijg ik geen hand?

Dost. As 't nait allende is om dei tien gulden.

Doom (*trekt zien haand weerom*) Nou val je me tegen.

Dost. Nou as ie d'r op gesteld binnen, mit pelzaier (*geft hom 'n haand*).

Doom. Met plezier, maar ook van harte?

Dost. Kom, Doomnei, 't was nait kwaod maind.

Doom. Zo, dat dacht ik ook, ik wist waarlik niet, hoe 't met je stond.

Dost. (*'n beetje verwietend*) Wait 'n mens dat wel aaltied van zok zuls, Doomnei?

Doom. Ja, wie kent zich zelf? Gegroet, Dost!

Dost. Gegroet, Do . . . mi . . . nee!

VAIERDE TONEEL.

Dost. (*löpt op en dele, kikt in de richten waor Doomnei hengaon is; zachies veur zok hen*). Wel aandern kennen wil . . . mot eerst zok zuls . . . kennen . . .

VIEFDE TONEEL.

Dost. Martje. Stiene.

(*Martje mit de volle koffiepot, Stiene mit 'n pak-*

kie en 'n grode deuze, dei ze open maokt).

Martje. Is Doomnie nou vortgaon zunder koffie? 'k Haar mie nog wel zó jacht d'r om . . . Haar he bezunders?

Dost. Hai pruit van verwizzelen van de plaotsen in de kerke. Wie komen 'n paar baanken achteruut te zitten nou.

Martje. Wat? Achteruut?

Dost. D'aolders van de direkteur van de neie fabriek wazzen zo doof en konnen aans niks heuren . . . nou 't ken mie zoveul nait schelen!

Martje. Nou, maor . . . achteruut . . . aoreg is 't toch náit, hur!

Stiene. (*haolt 'n stof uut de deuze*). Kiek, Moe, hier is 't goud, 't liekt toch mooi, hè? Mooier nog as in de staole, ducht mie!

Martje. (*bekikt 't goud*). Mooi heur . . . mien trouwklaid was tóch mooier . . . slicht zwaart . . . dat was tou toch 'n mooier mode.

Stiene. Nou, 'n trouwklaid is 't toch ook nog nait. Mit 'n verloven huift 't toch nait zo defteg te wezen as mit trouwen! Ie motten toch 'n beetje mit de wereld mit oók . . . Vaoder, hou liekt joe 't?

Dost (*kikt*) Aoreg wèl! Ook toch nait zo háile licht, nait opzichtelk! Mit trouwen haar 'k

aans ook laiver wat donkers. Wat ligt daor nog veur 'n pakkie?

Stiene. Dat is ook mit de bode mitkomen uut Veendam (*maokt 't open en kikt er mit straolende verbaozen nao*) . . . Och, wat 'n prachtege bloudkralen, maor . . . waor bin dei van? (*kikt heur aolen aan.*) Moe, wait ie d'r van?

Martje. Ikke nait, hur! Hou wol ik daoraan komen? Waistoe 't zuls nait, kind? (*Stiene dut ze om d'haals*) Prachteg, wicht, maor van wel? Van Hinne soms?

Stiene. Nee, dat wait'k vast van hait! Vaoder, wait ie d'r wat van?

Dost (*legt de vinger aan 't heufd net of he naodenkt.*)

Stiene. O, nou wait ik 't al! (*vlogt op hom tou en geft hom 'n smok*) Mien laive aol Vaoder, daanke, hur, daanke! Och, wat bin'k daor ja wies mit (*geft hom nog 'n smok*).

Martje. Nou, dat is 'n verrazzen, hur! Daor haarst mie ook ja niks van zegd, Jobk. Doe duurst wel, hur! Maor mooi is 't (*paast de kralen op de stof*). Wat zel dat t'r mooi bie lieken! . . . Aans . . . bloudkralen mot 'k niks van hebben . . . bloudkralen brengen verdrait . . .

Dost. Bloudkralen verdraait brengen? Martje,

waist toch wel beter! Wat ken zo'n krale nou? (*tegen Stiene*) Wie hebben toch ook ja maor áin zo'n ibbel van 'n wicht, hè, dei verloofd is!

Stiene. (*gaait bie hom staon, haand op zien scholder*) 'n Maal ibbel, nè? Zeker bliede, nè, dat dei op 't haand uut huus gaait. Hè, aole?

Dost. Ken ie begriepen?

Stiene. 'k Gao nait zo ver weg, nè? En ik krieg 't toch goud. (*trekt Dost aan 't oor*). Net zo'n gaoie man krieg ik toch, nait?

Dost (*strikt heur over 't haor*) Zo'n wichie al trouwen, hè? Zo'n lutje ding van twinteg jaor! Net of ze zo nog uut de schoule komt mit wit schoetje veur . . . en dei al trouwen!

Stiene. Moeke was veul aolder tou ie trouwden, nè? Nè, Moeke? . . . Tou ie twintig wazzen, wat was t'r tou al? . . . Tou haar ie Douwe al in waige . . . Waorom mog Moeke den op heur negentiende jaor trouwen?

Martje. In de waige! . . . heur mie zo'n kind nou ais aan! . . . Ja, negentien jaor trouwd, omdat dien groopmoe nait zo fiks meer was; d'r mos hier 'n vrouw op de boerderij wezen! Hè, wat zegst daórvan: mit negentien jaor al zo'n huushaolden reddern!

Stiene. *(laggend)* Dat zel ook wel mooi gaon wezen, Vaoder, nè?

Dost. (*vinger op*) Pas op, hur, astoe plaogen wilste. Den verklap ik ook wat moois van van mörns . . . nou? Zel 'k maor?

Stiene. Maor driest! Wat den?

Martje. Wat is 't?

Dost. *(tegen Stiene)* Wel keek van mörn zo nao 't aaibernust op schure? Wel was dat?

Stiene. Ik zeker den!

Dost. Ja, ja, doe wis en zeker! O, o, as dei jonge wichter zo nao 't aaibernust kieken, den waist wel . . .

Stiene. *(hail onschuldeg)* Nou wat den?

Martje. Och Jobk, gao weg!

Dost. Houveul jongen hebben d' aaibers gewonelk?

Stiene. Tweie toch!

Dost. Nou . . . 't riempie zegt:

Dei zo kikt nao sprikkebain
Zel in d'waige 'n twailing zain!

Stiene. (*slagt hom*) O, ie toch mit joen plaogen . . . foi toch (*d'hannen veur 't gezichte*).

Dost. Magst dei plaoger toch nog wel lieden hè?

Stiene. (*pakt hom*) Jao mien aole . . . en net zo'n gaoie man krieg ik toch; nait?

Dost. Nou, nou . . . nog al goud, zó aine!

Stiene. Nait den? Vaoder? Vin ie Hinne ook gain beste jong? Ie praoten ja nooit over hom. Ie hebben toch niks op hom tegen, Vaoder, dat j'hom nooit haost núimen? . . . (*Wacht 'n ogenblik*) Nou, Vaoder, ie zeggen ja niks!

Dost. Nee, laiverd, maor heur ais. 'k Wait, Hinne is 'n beste jong . . . 't is waor, ik haar laiver had, dat he boer west was. Kiek, 'n ambtenaor . . . hou is dat vaok? Dat schrift en vrift en siefert en krigt geregeld zien traktement. En as dat in Vlagtwedde meer geft, den nao Vlagtwedde . . . en hai schrift en vrift en siefert veur Vlagtwedde . . . en smit 't in Onstwedde nog meer aof . . . den maor schrieven en vrieven en siefern veur Onstwedde. Dat is veur ons mensen zo ongewoon . . . daor is maor zo'n béetje vasteghaaid aan . . . en dat maokt de mensen zo lös van ales . . .

'n Boer — dei waarkt op zien aigen laand, op 't zulfde laand en daor plougt he en aait he en zaait en maait he zien leven laank . . . 'n Boer, dei krigt zien gaoven regelrecht van d'hemel . . . de regen en de zunne en de snei en de vorst...

O 's mörns in de vrougte, den op 't laand . . . de dauw op 't gras en 't dampt . . . en strikt

over 't laand . . . dèn de zunne . . . ie staon verlegen den en ie nemen de pedde aof en ie waiten nait wat ie zeggen motten en ie zeggen niks en dèn is 't . . . beden, mien wicht . . . dat is beden.

Martje. Niks zeggen . . . beden?

Dost. Dat is godsdainst . . . de boer is godsdainsteg, kind . . . en 'n ambtenaor is dat nait . . . zo . . . vaok . . . aaltied op de klokke . . . tien uur nao kerke . . . twaalf uur joen bittertje . . . zaoterdags nao de baordscheerder . . . zöndags nao de doomnei . . .

Stiene. Maor Hinne is zo nait, Vaoder, Hinne nait!

Martje. Hinne is ook godsdainsteg . . . en . . .

Dost. Nee, zo is Hinne nait. Maor . . . mien kind, doe, doé most zörgen, dat he nait zo wordt . . . Kiek, mien wicht, in 'n huushaolen gaait 't nait aaltied veur de wind . . . d'r bin soms ook wolken aan de locht . . . jaoren van misgewas . . . en den mot 'n mens 'n steun hebben . . . En zien beste steun dat is 't geleuf . . . En nou doe, kind . . . bist ja mien laive beste wichie . . . en bist godsdainsteg . . . mien beste wicht . . . wees dien man tot 'n steun . . . doe bist ja van boerenbloud . . . mien wicht, haol de Schrift in ere!

Stiene. (*schraift*) Vaoder, Vaoder!

Dost. Ja (*klopt heur op de scholder*) Ik zeg niks gain kwaod van Hinne, mien wicht, 't is ja 'n beste braove jong . . . en 'k wait sekuur: ie worn gelokkeg mitnander, dat wait 'k . . . daor bin 'k hail niks bange veur . . . kom, Stiene mien wicht, kiek mie nou ais aan, hè! (*Nemt de kralen en legt heur ze om d'haals*) Kiek nou ais in de spaigel dammee of 't ook mooi is.

Stiene. (*slagt hom d'aarms om d'haals*).

Martje. Wis die de ogen wat uut, kind en gao den maor ais gauw hen en laot dien moois aan Hinne kieken. En nou gain traonen meer, hur, dat komt aalmaol wel in odder. (*drokt heur tou deur uut*) Tou maor, gao maor gauw hen! (*Stiene aof*).

ZESDE TONEEL.

Veuregen zunder Stiene.

Martje. Most heur 't haart ook nait aal te stoer maoken, Jobk.

Dost. 't Is 'n wichtege stap, dei ze dut. En 'n aolder mot waorschouwen, dat is zien plicht.

Martje. As 't maor nait te slim wordt . . . Waor is Douwe bleven? . . . dei het hail ja nog gain koffie had . . . (*nao deure tou en röpt*) Douwe,

Douwe! Koffie drinken! (*Stem uut de verte antwoordt*). Hest ook ja nog nait uutdronken, tou, 't wordt ja glad kaold!

Dost. (*drinkt*) . . . 'k Docht, hou wie 't nou maoken laoter mit Douwe en Stiene.

Martje. Mit de boerderij mainste.

Dost. Ze motten de boudel toch bie mekaor haolen . . . nait uut mekaor maoken. Den ken Stiene ja heur dail van d'opbrengst beuren.

Martje. 't Was mooi as 't kon . . . as Hinne 't ook goud vindt . . .

Dost. Ja . . . Hinne!!

ZEUVENDE TONEEL.

Veuregen. Douwe. (*van links, zet de schobbe tegen de mure*).

Douwe. Smerege kwaojongers, repen joe ale walen in mit heur slootjesspringerij. En den ken je ze maor weer opzetten!

Dost. Bist ook jong west toch! Mogst dat toch ook graog doun!

Martje. En den tot aan d'haals tou d'r in, waist nog wel! In dei jirre mit dat neie pak tou. Net op paoskezöndag!

Douwe. Tou ie zeden, dat was de straf,

omdat 'k op zöndag aan 't slootjesspringen west was, en . . .

Dost. Ja, en doe zeest: „Moeke, 'k heb t'r guster ook al inzeten . . . 'k heb mie bie bakker Drent weer dreugd." Ha, ha, tou zat Moeke mit heur zöndagsstraf te kieken as de poebe nao de vlaotsdeuren . . . wos nait wat te zeggen van 't gevaal.

Martje. Ja, ie mannen kennen licht wat praoten, wie vrouwen motten maor zörgen, dat 't weer kaant en knap wordt.

Douwe. Zo blift 't waark in de wereld, Moeke . . . (*tegen Dost*) wat wol Doomnei, Vaoder?

Dost. Och, over plaotsen in de kerke. Wol graog dat wie 'n paor baanken verder nao achtern huren zoln . . . wazzen 'n paor dove lu. De aolders van dei direkteur van de neie fabriek.

Douwe. Den kon Doomnei ja wat haarder roupen. Och, 't is mie krek geliek, hur, wat meer nao veurn of nao achtern . . . As Stiene nou dammee trouwd is, mot ze den ook 'n aander plaotse hebben?

Dost. Nee, dei ken daor ja zachts blieven . . . waorom nait? . . . (*tegen Douwe*) Hestoe d'r waor mit Stiene of mit Hinne al ais over praot hou 't laoter zel, astoe de boerderij krigst? Hou of 't

den 't beste was? — Heúr aandail ken d'r ja wel inblieven den. Den huift 't nait daild worn ja, den ken 't bienander blieven. Veur die ook 't mooiste.

Douwe. Maor den bin ie aigenliek ook nait baos op joen aigen laand.

Dost. Wat woltoe den? Wolt toch nait de helfte verkopen? 't Is veur heur ook ja de beste beleggen, dei ze kriegen kennen. En dén laand, dat ale jaor nog veuruut gait! Hou ken 't beter? En doe waist: dei 't mit mie het, dat is mien aigen zuster? Mooier ken je 't toch nait hebben! De grond, dei joen grootvaoder en joen vaoder maokt hebben . . . wel ken dát zeggen? . . . is dat 'n wonder, dat joe dat aan 't haart ligt, joen aigen kind is 't mit, dat is 't!

Douwe. Uut mien hannen geef ik 't ook nait, Vaoder, door ken ie op aan . . . as 't nait mót, as ze mie nait dwingen! . . . Hou 't ook löpt, ik haol 't bie mekaor . . . mien vouten staon d'r op ieder kloetje, al wordt 't ook doezendmaol omrud . . . mien zwait het t'r toch ook al tien jaor in de vurge drupt!

Dost. (*op hom tou, gript zien haand*) Douwe, Douwe, mien grond is in gaoie hannen, as ík ainmaol op 't kerkhof lig . . . (*staorend dreumend*)

op 't kerkhof . . . daor gunne . . . of hier (*wist op de grond*), hier! Zol mien liek hier rusten kennen, hier?

Martje. Jobk, nou nait over zokke dingen, hur! Net nou in de eerste verlovensdagen van Stiene. Nou nait zokke male dingen ophaolen, foi! dat bedaarft joe ja d'haile boudel zo. Foi toch!

Douwe. 'n Man as ie — van iesder en staol — dei huift toch verachtjont daor nait aan te denken, hoe koom ie d'r bie? . . . (*opgewekt*) Ie vieren de bruloft van Stienes kinder ja nog mit, as 't 'n beetje wil . . . as grootvaoder op de brulof! Ie en Moeke baaide, zel j'ais zain! — Aaltied aan de dood denken ken 'n mens toch nait, en — wel wait wel d'r nog 't eerste aan tou is, d'aolen of de jongen, wel zel 't zeggen . . . en . . . Hou vaok gebeurt dat nait, dat de jongen . . .

Dost. Nee jong, daor maor nait over . . . 't is al weer verbie . . . dat is maor zo'n wolke, dei verbie de zunne gaait, en den stao je even in de scharre. Net zo'n wolke, dei zo zachies over 't laand henstrikt in veurjaortied . . . waor de jonge peerden in de waaide d'oren van opsteken en den zetten ze t'op 'n run.

Douwe. En d'aole peerden . . . kieken dei

d'r nao om? Ons Bles bieveurbeeld? — Nou, Vaoder, daor ken ié nou wat van leren — aole peerden kieken d'r nait nao om, aol mensen . . . . . motten net zo wies wezen!

Dost. Ja, wie kennen van de daier nog hail wat leren, jong, dat vergeet wie zo vaok!

Martje. Och, jao!

Douwe. Zo, dat docht ik ook al! (*slagt Dost op de scholder*) Aol peerd! Kop in de locht, hur!

Dost. 'k Leuf toch, Douwe, dat 'k lanksaomerhaand 'n opzetteugel hebben mot; 't zakt mie in de leste tied wel wat vaok nao onderen, 't heufd. Aol peerd mit opzetteugel, 'k mot t'r zuls om laggen, ha, ha! (*De deure in 't schot vlogt open; Hinne mit 'n doodwit gezichte zunder pedde binnen, kikt rond en zegt:*)

ACHTSTE TONEEL.

Veurègen. Hinne.

Hinne. Waor is Stiene? . . . is ze hiér nait? Waor is ze den? Waor?

Martje. Hemel, Hinne, wat is er den toch? . . . wat is t'r?

Dost. Stiene is toch nao joe tou?

Hinne. Ze was al weer nao huus, om joe te

vertellen (*slagt d'hannen veur d'ogen, vaalt op 'n stoule*) ogottegot!

Martje (*op hom tou en Dost ook*). Wat is t'r den toch? Hinne, zeg den ais, wat t'r is. Wat is t'r den? (*kieken mekaor raodeloos aan*).

Hinne. Stiene, waor is Stiene? Ze wol nao jou tou . . . om, om . . . joe te vertellen . . . o Dost, Dost, help ons toch, help ons toch!

Dost. Maor wat is t'r den? Wat is t'r te helpen?

Martje. Is 't mit Stiene nait goud?

Dost. Hinne, zeg den, wat heste?

Hinne (*vrift zok 't heufd*) Ik . . . ik . . .

Dost. Is t'r wat nait in odder? (*troost Martje, dei snikkend op 'n stoule dele valen is.*) Kom, aole, 't zel nait zo slim wezen denkelk.

Martje. O, de bloudkralen — de bloudkralen!

NEGENDE TONEEL.

Veuregen, Stiene.

Stiene. Vaoder! o Moeke!

Hinne. (*staait naost Stiene, haand op heur heufd*) Stiene, haol die bedaord, mien wicht . . . laot ons overleggen . . . dien vaoder vraogen . . .

Waor biste toch west? . . . Waor wast toch bleven?

Stiene. (*vlogt op Dost tou en vaalt hom om d'haals*) O Vaoder!

Dost. Mien wicht, ik begriep ja niks, zeg den toch . . .

Stiene. Help ons, help ons, Vaoder . . ! Help, Hinne het gain schuld!

Martje. Schuld? Wat den? Wat is t'r veur schuld?

Dost. (*rusteg en bedaord*) Kom, hur, nou is 't aalderslimste wat bedaord . . . en (*streng*) zeg nou, wat t'r is! Hier, gao hier zitten! (*Zet veur Stiene 'n stoule*) Kom Hinne, doe ook (*Hinne naost Stiene op 'n stoule*) Zo, en nou de traonen maor ais aofwist . . . en den . . .

Stiene. Vaoder, och, 't is toch zo'n ongelok (*ze ken deur snokken nait wieder praoten*).

Hinne . . . Ik . . . ik zel 't vertellen . . . (*hai vertelt, ieder bot aofbroken deur Stiene 's snokken en aigen sloeken*) . . . ik haar van mörn op 't ketoor ales in odder maokt... kas is naozain... en ales goud in odder... rekens en kwitanties... en de bouken . . . en 't geld in 't kissie apaart in de kaaste . . . vaierdoezend gulden . . . en . . . Börgemeester en Wethaolders weer weg . . .

Martje. Vaierdoezend gulden!

Hinne. Kasper Dokmao zat te schrieven . . . en aans was t'r gain aine op 't ketoor . . . tou bin 'k nao huus tou gaon . . . en hai ook . . . de boudel goud op 't slöt . . . en 'k heb eten . . . en tou wol 'k nog even wat biewaarken veur d'aander weke . . . daor zai 'k op 't ketoor . . . (*hai stoekt*).

Dost. Nou . . . wat was t'r?

Hinne. 't Slöt van de kaaste kepot . . . 't geld vort! vort! (*Heufd in d'hannen*) Stolen!

Dost. Tjongejong! . . . En wel ken d'r den west wezen? Hebben ze op 't gemainthuus den gain aine zain in 't ketoor of in de gange?

Martje. Stolen! Haarstoe tou tòch maor dei brandkaaste nomen!

Dost. Haarstoe . . . haarstoe! Hinne, was t'r gain aine west?

Hinne. Gain aine is t'r in west, zeden ze, tou 'k vruig. Gain aine haren ze zain! Maor ze keken mie aan . . . „wel zol d'r neudeg hebben?" zee de veldwachter. 'k Heb hom d'r neturelk niks van zegd, gain aine wait t'r nog wat van.

Martje. Is dei jong van Dokmao wel mit die vortgaon?

Hinne. Jao, 'k heb 't zuls zain . . . dei gong nao huus tou.

Dost. Hest hom al vraogd of he ook wat morken haar?

Hinne. Duur 'k nait vraogen . . . den maarkt he wat . . . en den wordt 't bekend . . . o jais . . . ze zeln mie d'r op aankieken, mie veur 'n daif aanzain . . .!

Stiene. Vaoder, rao ons den toch!

Dost. Maor kind, 'k wil ja graog, hou ken dat den? Zeg mie 't maor, 'k wil ales ja wel doun veur joe!

Martje. (*strikt heur over 't haor*) Ales zel veur joe daon worn, hur, mien wicht!

Douwe. Zol dei jong, dei van Dokmao, ook stillechies weeromme gaon wezen? Ik vertrouw dat volk gain steek!

Hinne. (*schudt 't heufd*).

Dost. Zeg ie den, hou ken 'k joe helpen, zeg mie 't maor, . . den is 't al haalf daon!

Stiene. Hinne, zeg doe aan Vaoder, hou . . .

Hinne. Nee, 't ken nait, 't ken nait!

Stiene. Ja, hur, 't ken wèl, Vaoder dut ales veur ons . . . dat dut he, Vaoder, nè?

Dost. Zeg 't den maor . . . zel ík ais overleggen mit dizze of deie? hè?

Martje. Doomnie vraogen!

Hinne. Nee, nee, laot 't nait 'n aander waiten . . . motten eerst tied winnen, meschain vin wie ja wel wat . . . Over drai maond komen ze weer — den mot 't geld t'r wezen; 'k zel mie zolaank perbaiern te redden. Haar ik dei brandkaaste maor nomen . . . zo gait 't . . . den wil ie de gemainte nait op kosten jaogen, hè.

Stiene. Vaoder — rao ie ons — och God, Vaoder, tou!

Dost. Geld? Geld?

Martje. Vaierdoezend gulden?

Stiene. Vaoder, tou! . . . wat mot t'r van ons worn toch?

Dost. Vaierdoezend gulden? . . . dei heb ik toch nait, kind! Hou wol ik t'r aán komen?

Hinne. (*schudt treureg 't heufd*).

Dost. Waor haol ik dat heer? As ik 't maor wos!

Stiene. Ik wait 't wel, Vaoder! . . . Perbaier ais bie Doomnie, dei is zo haartelk . . . Doomnie luip in toene . . . (*snokt*) . . . en dei zee, waorom dat mien ogen zo rood wazzen . . . en kwam bie mie staon . . . en het mie mit in toene nomen . . . en vruig . . .

Hinne. Hest toch niks zegd?!

Stiene. (*nikt van nee*).

Martje. Aan Doomnie mag ie toch ales zeggen? Dei is t'r toch veur om joe te helpen en te doun!

Hinne. O Stiene, Stiene . . . hest 't al zegd?

Stiene. (*nikt van nee*). Nee, 'k dus 't nait waogen . . . 'k dus nait!

Martje. Wat? Aan Doomnie nait? (*stil aof*).

TIENDE TONEEL.

Veuregen zunder Martje.

Hinne. Gelokkeg . . . 't mot stil haolen worn zolaank as 't maor ins ken.

Dost. Laot wie nou ais bedaord praoten, kinder. Hier, gaot zitten. (*ze gaon zitten*) 't Was aalmaol goud in odder, Hinne, tou B. en W. weer weg wazzen. Heste 't zuls wegsloten? Zuls?

Hinne. 'k Heb 't kissie mit aigen hannen achter slöt daon . . . mit aigen hannen.

Dost. En wel was t'r tou nog bie?

Hinne. Gain aine as Kasper Dokmao. Dei was nog veur de sikketaores aan 't schrieven.

Douwe. Het dei ook zain waor 't geld bleven is, waorstoe 't hen borgste?

Hinne. 't Staait altied op de zulde plaotse in kaaste achter slöt.

Dost. Van Kasper huif ie nait denken, dat he zowat dut.

Douwe. Dei Kasper, dat liekt joen tiddekindje wel . . . hè . . . ken mie nait begriepen hou ie dat Dokmaosvolk aaltied zo de haand boven 't heufd haolen. Zo'n verlopen en verzopen boudeltje. En benaomd dei jong! Veur dag en veur dauw zai je dei kwaojong in 't veld. Wat of dei daor zöcht mag de duvel of d'aole widde waiten.

Dost. Ik leuf, dei jong is beter as wie aalmaol mainen.

Hinne. Hai ken gain schuld hebben. Hai is mit mie vortgaon — ik heb 't mit aigen ogen zain.

Dost. De boer zit hom in 't bloud — boerenaarbaaider wol he worn . . . maor d'aole wil nait. „Boerenaarbaaider" zegt dei, „waor dien aigen vaoder boer west het?" — Dei wol hom laiver de bainen breken.

Douwe. Maar as dei 't nait wegnomen het, wel dèn?

Stiene. Hinne, hest 't ook waoraarms aans henzet, mien jong?

Hinne. Wichie, 't slöt van de kaaste was ja kepot, heb 'k zegd . . . en 't kissie vort!

Dost. Was de kaomer op slöt?

Hinne. Ja, zeker.

Dost. En toustoe weerkwamste, ook nog?

Hinne. Ja, ook nog.

Dost. Den is t'r aine waoraarms aans nao binnenkomen . . . deur 't venster of de schöstain, God wait waor?

Douwe. Of aine, dei de sleutel haar van de kaomer.

Hinne. Dei het de veldwachter allende in zien kaomertje — en dei was t'r nait in west. Dat is vertrouwd genogt. Ik vruig hom, of he d'r west was, d'r was 'n pepier van taovel vort, zei'k. 'k Mag hom ja niks maarken laoten — en 't slöt van de kaaste kon 'k d'r zo mit de poke weer vastslaogen; dat is d'r bepaold mit 'n baitel of zo uutbogen, dei ze d'r tussen zet hebben.

Stiene. Waor is ons Moeke bleven? (*löpt nao de huusdeure*) Moe! Moe! (*gain antwoord*).

Dost. Is zeker in toene, kind, gao maor ais kieken. (*Stiene aof.*)

ELFDE TONEEL.

Veuregen *zunder Stiene.*

Dost. Ken mie nait begriepen, hou 't meugelk is! 't Mot toch aine west hebben, dei wos waor

't geld ston. 'n Vrömde is 't nait west, onmeugelk.

Hinne. Gain vrömde? Maor wel dèn? . . . Och God waor blief wie, as dat d'r nait is, as 't nait weer komt . . . Wel haar zöndag mit onze verloven docht, dat . . .

Dost. En over drai maond is 't weer viezetaotsie? . . . In drai maond ken d'r hail wat gebeuren. Den mot de pelietsie d'r op uut, den mot t'r onderzöcht worn.

Hinne. Laot de pelietsie d'r boeten zo laank as 't aits ken. Dei aole veldwachter, wat ken dei onderzuiken? Wie motten eerst zuls in 't gehaaim naosnovvelen en doun . . . ik zel toch ais achtgeven op dei jong van Dokmao ook, ofschoon . . . nee, dei is toch mit mie vortgaon . . .

Douwe. Haarst al nao 't venster keken of daor ook aine deurkomen is?

Hinne. Nee, nog nait! Maor ás daor aine deurkomen is, dei zel 't den wel weer dichtschoven hebben ook . . . en den hou wol dat kennen, dèn . . .

Dost. Den mos he ja wel deur de schoule henkomen wezen en den haren ze hom toch wel zain motten.

Hinne. Wonsdagmiddag is 't vekantie. En wel

wait . . . of ze gainend zain hebben ook . . . maor aan gain kwaod dacht, nè? Wel denkt aan zo wat daodelk?

Douwe. Den mos he ja ook nog over de de mure heên . . . en zo in 't toentje van de veldwachter . . .

Dost. (*tegen Hinne*). Most toch zo zunder opzain ais in 't toentje kieken of t'r ook voutstappen in de berren bin of zo . . . wel wait . . .

Hinne. 'k Zel kieken. Maor dei jongens van de veldwachter, dei repen daor aaltied mit dei hond om, daor ken je toch gain voutstappen kennen, bin 'k bange.

TWAALFDE TONEEL.

Veuregen. Stiene.

Stiene. Moe is in toene ook nait . . . en nait in de schure ook!

Dost. In de kelder den meschain . . . zel wel waor aárms zitten.

Stiene. Maor noú net . . . dat dut Moe toch nait, nóu net weggaon.

(*De deure van 't schot gaait open, Martje komt t'r in*).

DARTIENDE TONEEL.

Stiene. Waor koom ié vandaon, Moe, 'k heb aalderwegens nao joe zöcht ja!

Martje. Daor bin 'k ja al!

Dost. Biste d'r op uut west? Was dat nou zó neudig, waor wie mitnander óverleggen en doun . . . koom nou bie ons zitten, Vrouw, wie motten toch raod schaffen!

Martje. Raod schaffen ken 'k oók!

Dost. Doe?

Douwe. Ie, Moe?

Martje. (*wist mit de vinger omhoog*). Hoger raod ken ons allende helpen. 'k Heb hóger raod vraogd.

Dost. Wát hoger raod mainste?

Martje. Hulpe van boven . . . 'k heb bie Doomnie west.

Dost. Bie Doomnei?

Hinne. Je hebben toch niks zegd, hoop ik. Toch niks uutlaoten? Maor dat mot ja wel, hou kon ie aanders . . .?

Martje. Aan Doomnie mag ie ales zeggen . . . dei is daorveur . . . dei . . .

Stiene. (*slagt d' hannen veur d' ogen*).

Hinne. Ochottegot! daor hè je 't nou . . . nou

waiten ale lu't straks . . . den wiezen z'op mie . . . daor he je hom! . . . Zöndags verloofd . . . Wonsdags 'n daif, 'n daif!

Dost. Foi, Hinne, zeg dat nait. Doomnei ken zwiegen, mót zwiegen . . . Maor wat zol dei helpen kennen . . . wat wait Doomnei van zaoken van? . . . 'k Wait nait Martje, ofstoe daor wel goud aan daon hest . . . wat zel Doomnei?

Martje. Zeker heb 'k daor goud aan daon . . . hai praot t'r toch mit gain staarveling over . . . daodelk komt he mie nao, zee he.

Hinne. Wat mot dei d'r nou aan doun?

Stiene. (*op Hinne tou*). Och mien jong, dat ken ie nooit waiten . . . Moeke het ja om bestwil daon. Hè, Moeke? (*slagt heur aarms om Martje hen*).

Hinne. Doomnei zel wel denken: „dei Hinne . . . dei het 't neturelk zuls daon . . . dei . . . dei . . . wie zeln zain hou wie hom veur schandaol redden . . . maar hai is 't zuls west . . . hou wol 't aans?" Daif! Daif!

Stiene. (*troost hom*). Mien jong!

('*n Klop op de deur van 't schot, Doomnei binnen*).

VAIERTIENDE TONEEL.

Veuregen. Doomnei.

Doom. Zo, daar ben ik al . . . (*tegen Dost*) 'n lelik geval, hè? (*op Hinne tou*) kom, jonge man, 't zal wel aflopen, hoor! Moeten maar eens overleggen . . . wat zeg jij, Dost? (*tegen Hinne*) Kom, kom, dat komt wel uit, dat wordt opgehelderd, hoor . . . je zult zien, over een week zeg je zelf: hoe kon ik me daar toch zo druk over maken . . . kom, je onschuld maakt je sterk . . . hoofd op!

Hinne. Geleuf ie aan mien onschuld, Doomnei?

Doom. Zo vast als aan mezelf, hoor! Hoofd op, man, we helpen je!

Stiene. (*geft Doomnei 'n haand*) O Doomnie!

Martje. (*gript Doomneis haand ook*) Doomnie, ie bin hulpe van boven!

Dost. Ken ie helpen, Doomnei? Ken ié dat? Ken ík dat? Heb je mien hulp neudeg? Zeg t' den maor, wat ken dat zel gebeuren.

Doom. Ik heb zo in de haast er eens over gedacht . . . en ik geloof . . . ik meen . . . we moeten voorlópig tenminste raad schaffen . . . dan kunnen we in die tijd eens onderzoeken! . . .

ik geloof dat ik al wat gevonden heb . . . ja ik weet wel zeker . . . En Dost, man, ik reken daarbij op jou! En ik zal me niet vergissen in jou! 't Geluk van je dochter staat op 't spel! Toon nu, dat je een wáar vader bent!

Dost. Dat hoop ik te bewiezen. Zeg maor op!

Stiene. Vaoder! vaoder!

Hinne. (*zit dizze tied as versuft te kieken*).

Doom. Dost, hoor eens! Ik moet 'n gevoelige snaar aanroeren . . . we moeten nu nóg eens praten over iets . . . waarover je niet graag spreekt . . .

Dost. (*kikt vraogend*).

Doom. Over 't kerkhof . . . over je grond.

Dost. (*twai tree achteruut*). Over . . .?

Doom. Ga er bij zitten, (*nemt zuls 'n stoule, Dost gaait ook zitten*). 't Is 't mes zetten in de oude wonde . . . ja over deze grond moeten we spreken . . . Dost, wees een mán, en bovenal wees . . . een Vader!

Dost. (*zit hom mit strakke ogen en verbeten lippen aan te kieken*).

Doom. Je hebt ons voor geen twaalf duizend gulden of eigenlik voor geen enkele prijs de grond hier willen laten . . . je weet, 't is onze plicht, hoger op te gaan!

Dost. Zo? plicht?!

Doom. Ja, Dost, onze plicht tegenover onze gemeente!

Dost. (*springt op*) En . . .

Doom. (*drokt hom weer op stoule dele*) Laat me eens even uitspreken!

Dost. (*mit bewegen van: nou tou den maor*).

Doom. De zaak wordt in Den Haag aanhangig en je weet: ze zullen alles onderzoeken . . . je weet 't zelf: 't wetje zal aangenomen worden . . . waarin de onteigening bevolen wordt.

Dost. (*nikt niedeg mit verbeten lippen*).

Doom. En dan krijg je de schattingsprijs: zevenduizend gulden naar de mening van de schatters hier . . . vijfduizend gulden minder dan wij je boden!

Dost. (*opspringend*). Dèn . . . zeg ie . . . dèn! Maar dat is noú nog nait . . . ze waiten in Den Haog wat recht is . . . ze stelen nait in Den Haog . . . de keunegin mot dat op heur naom en op heur gewaiten nemen . . . de keunegin!!

Douwe. Kom Vaoder, haolt joe bedaord!

Doom. Dost, hou je nu eens kalm — een verstandig man als jij moet toch niet zo opvliegen; luister nu eens wat ik je voorstel; de jonge lui mogen toch niet 't slachtoffer worden van de

diefstal van vandaag . . . òf . . . wou je . . .?

Dost. Man, ie scheuren mie 't haart uut 't lief!

Doom. Nu dan, ik doe nú nog, nú, voordat 't vonnis van de onteigening gevallen is, . . . als je nu nog toestemt in onze voorwaarden, ik doe je nu nog 't zelfde aanbod . . . Ik durf die verantwoording op me nemen, omdat de vrede in onze gemeente er mee gemoeid is. Welnu, Dost, moet ik zorgen, dat je nog vandaag de vierduizend gulden krijgt op voorschot . . . en . . .

Stiene. Vaoder, Vaoder, help ons toch (*op de kneien véur hom*).

Martje. (*op hom tou*) Jobk, tou!

Douwe. 't Is 'n ding.

Doom. Nog van daag . . .

Dost. (*staait langzaam op, maokt zich lös en gaait nao de linker houk bie de schure, d'haand onder 't heufd, mit d'elleboge tegen de mure; in 't haile volgende toneel blift hai zichtbaor aofzunderd van aal d'aandern op 'n aofstand; hai zegt niks*).

Stiene. Vaoder!

Martje. (*nao 'n pauze*) Jobk!

Doom. (*nao 'n pauze*) Dost, Vàder Dost!

Dost. (*daip sloeken, wil proaten, de stem waigert, hai maokt aofwerend taiken met d'hannen; stilte.*)

Stiene. (*hannen omhoog*) Vaoder!

Martje. Jobk!

Douwe. (*staait mit verbeten lippen*).

Dost. (*mit verbeten lippen en traonen in d'ogen.*) Wil ie mien oge? — mien baaide ogen? . . . 'k Wil blind wezen veur joe! — neemt ze maor (*stilte*) . . . vraogt mie om mien haart, om mien leven, om mien ales . . .

Doom. Dost, wind je niet op . . . denk nu eens kalm!

Martje. (*op Dost tou, nemt hom bie d'aarm*) Mien jong . . . Jobk . . . tou . . . wees nou bedaord!

Dost. (*weert heur aof, hai staait weer aofzunderd van aalmaol in d'houk; slokt*) ik bin bedaord . . . (*geft zok 'n haolden, hannen tot voesten*) Zie zo, ik bin bedaord . . . ales ken ie van mie kriegen . . . (*tégen Doomnei*) Zeg mie, Doomnei is 'n mensk baos over zien ziel . . . ken ie joen ziel verkopen . . ken ie dat?

Doom. Kom, Dost, kom . . . nu niet zulke vragen, op dit moment!

Dost. Nee, ain vraoge maor. Doomnei, as ie de wereld kopen konnen en ales d'r in veur joen ik . . . en ie mozzen joen ik, joen ziel, joen binnenste daorveur geven . . Doomnei, ken ie dat doun?

Doom. Maar wij zijn de duivel toch niet! We vragen toch jou zieleheil niet te koop! juist 't

tegendeel, Dost! Juist 't tegendeel!

Dost. Nee, Doomnei, nait 't tegendail . . juust dat is 't, wat ie vraogen, . . . dat wat ik nait geven mag — mien aanvertrouwd pond, Doomnie, dat . . . dat ik ook van boven (*wist omhoog*) kregen heb, Doomnei . . . . (*dut 't heufd in de hannen*) O, God ik mag dat nait! . . . (*den 't heufd op*) Kiek nao d'aaibers op de schure . . . zo laank as mie heugen mag, komen dei aal jaor weer . . van . . . ja waor hail van daon . . , Dei vinnen ook 't nust weerom . . . van heur aolen en aolders-aolen . . . hou ken zo'n stomme daier dat vuilen? En hou ken dat? — Mot ik minder wezen as'n daier? . . . Je vuilen dat nait, Doomnei, en de aandern ook nait! Douwe, doe ook nait, Douwe?

Douwe. (*langsaom*) Vaoder . . . de grond . . . de grond!

Dost. Ken . . . ik . . . dat? Douwe?

Douwe. *(knipt hannen tot voesten; nikt van nee).*

Dost. Is dat mien aanvertrouwd pond nait? Dat is nait . . . dei grond is . . . 't kind van mien vaoder . . . en mienend ook nait? Ken daor aine recht op hebben? . . . Ken daor ooit aine zeggen: hier wil ik hebben en bezitten, wastoe maokt hest, waorstoé zaaid hest? . . . waorstoé zaaid hest, daor wil ik oogsten? Waor is 't recht daor-

tou? . . . 't recht en waor blift de gerechtighaaid? Hè, waor? . . . (*stilte*) Ie zeggen niks — Lukas zegt; dei zegt: Waor mensen zwiegen, daor zeln de stainen spreken! (*slagt mit de voeste tegen de mure*) Stainen, praot ié den veur mie! Ik kén nait meer! (*leunt mit 't heufd tegen de mure; stilte*).

Doom. (*naodert hom*) Dost . . . kom, ga eens met me oplopen . . . buiten, 't land op! . . . dan word je rusteger, dan praten we kalmer!

Dost. (*wist Doomnei achteruut*) 't Laand op, Doomnei, dat ik verraoden mot en verkopen . . . wol ie Judas de zulverpenningen nog ais veur ogen spaigeln in 't gezichte van hom, dei he verraoden mot?

Doom. Je bent buiten je zelf, denk toch aan je kinderen!

Stiene. Vaoder! En doe ook, Douwe! Douwe toch! (*Douwe schudt zachies van nee*).

Doom. Denk er aan . . . of je op de goeie weg bent... Dost! Of je niet op 'n dwaalweg bent!

Dost. Is dat dwaolweg . . . wat heb ie zuls zegd op stoule . . . wat zee ie van de wereldzee tou? (*legt de haand op de biebel*) ie ruipen de gemainte tou: „Vaort op dei kaorde," ruip ie, „en (*slagt op 't haart*) en dat is joen kompas! Ken ik, . . . Doomnei ken ie redden mit Judas-

geld? . . . Wat ik ken, dat dou 'k . . . al mos ik staarven veur heur (*haand veur d'ogen*)

Stiene. (*op hom tou*) Vaoder, mien aol Vaodertje!

Dost. Kind, ik mag ja nait! Ik kèn ja nait!

Hinne. (*staait op ins recht*) Dost, as Vaoder van Stiene . . .

Stiene. (*vaalt hom in de rede*) Hinne, mien jong!

Doom. Dost, Dost, ik hoop dat je later geen spijt zult hebben. Bedenk toch, bedenk. Bij onteigening krijg je vijfduizend gulden minder misschien dan je van ons krijgen kunt.

Dost. Bie ontaigen . . . ja . . . maor wel zegt dat, dat dát komt, wel mag dat doun? . . . dat dut gain mens! Gain mens!

Doom. Dost, ik weet 't niet uit mijzelf, maar 'k weet 't van de burgemeester zelf: je zult 't land moéten geven.

Dost. Motten? Motten?

Doom. Ja, moeten! . . . Over enkele weken dan komt er zo vast als ik hier voor je sta, daar komt 'n brief met 'n zegel en . . . en . . . (*nemt 't grode papier dat mit 'n kraande op taovel ligt, en dut of 't zo 'n braif was*) Kijk . . . dan lees je: Wij, Wilhelmina, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden . . . Daar is geen vechten tegen, Dost!

Dost. (*gript hom 't pepier uut hannen; verbeten*) . . . en ik . . . ik . . . Jobk Dost . . . (*vinger omhoog*) ook bie graotsie Gods aigender van mién grond . . . (*haolt even stille mit verbeten lippen . . . scheurt 't pepier en gooit 't op de grond*).

Nee!

(*Gedien omdele*)

DAARDE BEDRIEF.

EERSTE TONEEL.

Martje. Stiene.

Stiene. (*komt uut huus*).

Martje. (*aan 't naaiwaark*) Wel was 't er aan de veurdeure?

Stiene. Slachter was t'r . . . en dei Dokmao mit 't waogentje gong ook net verbie . . . foi, dei kikt aine den toch aan . . . 'k leuf dat dat 'n minne kerel is, Moe! Wat het dei toch op ons tegen, dat he hier allerdeegs nait bedeln wil om wat?

Martje. Ja, vraog nou maor wieder. Hai is op ons aalmaol ja wel zó helleg! En Vaoder het hom vrouger nog wel in 't waark nomen . . . Vertrouwen zol 'k hom ook nait doun. Maor 't is ook 'n leven, dat zo'n man het: aaltied in dat waogentje en den . . . bie de weg bedeln as ie 't vrouger aans gewoon wazzen, hè?

Stiene. 't Is ongelokkeg, ja, maor gemain huif ie d'r toch nait om worn. En dat is he, leuf 'k, deur en deur. Hai kikt joe aan of he

joe uutlagt. Nee, 't is gain laggen, 'k wait nait hou ik 't nuimen mot. Ik ken dei vent veur mien ogen nait zain, dè! Hou dei 't leven nog haolt mit dei paor senten dei he ophaolt!

Martje. Dat mot nog hail wat mitvalen . . . en den . . . eerappels en kool en mous en bonen kriegen ze ja ook van dizze en deie . . . en wat slachterij asmis.

En dei jong . . . dei Kasper . . . dei zel wizze ook wel wat aofgeven.

Stiene. Dei Kasper? Meugelk, dat he wat aofgeft . . . maor, Moe, praot mie nait van dei jong . . . 'k vertrouw hom nait . . . löpt aaltied, of he aan 't miemern is . . . 'k Wait nait, 't is net of 'n stem van binnen mie waorschouwt veur hom . . . zol dei nait van dat geld waiten . . . (*legt 't heufd in de hannen en staort veur zok uut*).

Martje. (*kikt ieder bot van 't waark op nao Stiene en schudt 't heufd. Den legt ze 't naaien weg, gaait nao Stiene tou en strikt heur over 't haor*). Hou is 't nou, mien wicht, hè?

Stiene. Niks, Moe, niks! (*blift veur zok hen kieken*).

Martje. 'k Zel mien lödderaaindeusie ais kriegen, wacht . . . (*ze zöcht in heur naaikörfie*) . . . Kiek, daor vin ik verachtjont dien vingerhoud

ook weer, dei lag den toch hierin ja . . . Daor haarst ja guster nao zöcht, zeeste. Kiek! (*geft hom*).

Stiene. (*bekikt de vingerhoud*). Dat is nog uut de tied, dat 't aal nog goud was. Tou was 't veur ons ook nog gelok op de wereld, tou.

Martje. Nou, dat komt t'r nog wel weer, hur! Dou daor maor ais denken aan. 'n Mens mot soms hail wat deurmaoken, maar den in 't leste den is 't ook weer leden en komt ales weer veur mekaor . . . wacht maor . . . mit Hinne ook.

Stiene. (*aofwerend*). Och, och!

Martje. Jaowel hur! Hinne het toch gain schuld, dat wait wie toch. Allene . . . tegen de brandkaaste haar hai zok nait verzetten motten.

Stiene. As 't geld t'r den nait weer komt, hou den? Moe, hou den?

Martje. Zel gain aine wezen, dei hom verdenkt. Maor veur de gemaintekas mot dat terecht komen, ja, neturelk! Vaoder en Hinne hebben toch ales daon om 't uut te vinnen, wel 't daon hebben kon. Dei jong van Dokmao, dei Kasper, ja . . . Vaoder het ja verzichtig perbaierd . . . om ais te viskern . . . maor hai zegt: nee, dei het 't nait daon. Recht uut vraogen ken ja ook nait, den is 't ja openbaor.

Stiene. Dei aarme Hinne. Gain eten en gain

drinken krigt he haost meer . . . 't is ja net 'n liek, dat is 't. O Moe, as dat mis gaait! (*baarst in snikken uut*).

Martje. Kom, mien wicht, 't zel wel goudgaon . . . hier! (*ze nemt 't lödderaindeusie en maokt Stiene's slaopen nat*). Kom, 'n beetje vertrouwen hebben, hè? Vaoder zel wel biedraaien, as 't er op aankomt, hè? 'n Beetje vertrouwen!

Stiene. Vertrouwen? Vertrouwen? Heb ie zuls vertrouwen, Moe? As 't geld t'r nait weer is, hou kèn 't den goud gaon? Den praoten ze van dei brandkaaste en wat dèn . . . wat dèn? . . . En Vaoder . . . o Moe, dei . . . wat mot dei aarme man lieden? . . . Moe (*legt 't heufd tegen heur aan*). Nou ook alweer dei zörge, dat ze meschain dei fabriek bouwen aan d'overkaande . . . Dei aarme man.

Martje. (*wist heur ogen aof*). Vertrouwen mot wie hebben, kind, vertrouwen, dat 't aalmaol nog terechte komt! 't Mot toch wel uutkomen mit dat geld, dat Hinne gain schuld het, dat ken toch nait aans . . . En den, den . . . ze maggen hom aalmaol geern lieden . . . ze zetten hom daodelk nait aof!

Stiene. Moeke! Moeke!

Martje. Kom, as wie de moud opgeven, den

is ales weg! Laot wie draogen, wat t'r te draogen is as echte kristenmensen... En Vaoder... och kind... Vaoder...

Stiene. Ssst, Moe, daor is he.

TWAIDE TONEEL.

Veuregen — Dost.

Dost. (*komt van links; is maoger worn, löpt gebogen; hai zegt niks, kikt veur zok hen*).

Martje. Haar Douwe 't peerd al bie de smid had? (*gain antwoord*) Jobk?

Dost. (*'t heufd op, of he uut de dreum komt*) Hè?

Martje. Of 't al in odder was mit 't peerd?

Dost. Mit 't peerd?... Mit peerd! (*staort weer*).

Martje. Mit dei iesders van Bles? Dei lös zatten ja!

Dost. (*is t'r nait bie*) O?!

Martje. Nou, was dat in odder?

Dost. In odder... ja, dei iesders!

Martje. 'k Heb Douwe ja nog nait weerom zain!

Dost. Weerom?

Martje. Man, doe bist ja in de dreum... bist ja nait wakker... hestoe hom den al weer zain?

Dost. Nee, dat leuf 'k nait.

Martje. Leuf 'k nait? Dat waist toch wel ofst hom zain hest of nait.

Dost. Nee, leuf 'k, nee (*zit te denken, gaait nao binnen*).

DAARDE TONEEL.

Martje — Stiene.

Martje. . . . Dat zel mie wat worn as wie straks nog ais weg motten . . . as 't hom maor nait te nao gaait!

Stiene. Zol wie Vaoder nait bepraoten kennen den, dat he 'n paor daoge nao Oom Haarm gaait op de Dreve . . . as 't hier aalmaol opbroken wordt?

Martje. Of he dat dut? Perbaiern ken wie 't zachs. Maor 't zel nait worn. Dat dut he nait! Hai wil d'r bie wezen as de veldwachter komt en hom 't aanzegt.

Stiene. Waorom mot ons ook zowat treffen? Waarom toch?

Martje. Waorom? Ja . . . waorom? (*de huusdeur gaait open, Dost komt nao boeten*).

VAIERDE TONEEL.

Veuregen — Dost.

Dost. (*'n koevert in d'hannen*) Hier vrouw, as

Doomnei dammee komt, most hom dat geven.

Martje. Doomnie?

Dost. (*nikt*).

Martje. Wat mot Doomnie? Komt dei hier...? En *(wist op de braif)* Wat is dat den?

Dost. Veur Doomnei.

Martje. 'n Braif? Aste hom wat zeggen most, den kenste hom dat toch zeggen, den huifst toch nait schrieven!

Dost. 'k Heb hom niks te zeggen.

Martje. En schrifst hom toch 'n braif?

Dost. 't Is gain braif.

Martje. Is gain braif? Is dát gain braif? Wat is 't den?

Dost. 't Is wat aans.

Martje. Maor wat dèn?

Dost. Wat aans.

Martje. Mag ik 't nait waiten?

Dost. Magst ales waiten.

Martje. Wat is 't den?

Dost. Wat 'k schuldeg bin.

Martje. Schuldeg? Aan Doomnie?

Dost. Nait aan Doomnei!

Martje. 'k Begriep t'r niks van. Aan wel den?

Dost. Aan 'n aander!

Martje. Maor aan wel den? Wat aander?

Dost. Aine, dei ook ongelokkeg is!

Martje. Ook? En wel nog meer?

Dost. Wel nog meer? Most nog vraogen ook?

Martje. Veur wel ís dát den (*wist op 't koevert*)?

Dost. Veur Dokmao.

Martje (*verbaosd*) Veur . . . Dokmao?

Stiene (*vraogend*) Hè?!

Dost. Veur Dokmao!

Stiene. Veur dei gemaine vent?

Dost. Ja.

Martje. Mostoe dei vent helpen mit geld? Bistoe schuldeg aan hom?

Dost. Ducht mie wel.

Stiene. Vaoder, zo'n kerel as dei Dokmao! Zo'n schoelies!

Dost (*vinger op*) Nait oordailen, kind!

VIEFDE TONEEL.

Veuregen. Doomnei.

(*Even nao hom van links Douwe mit 't peerdetoom, dat he bie de kaore mit zaand hen legt; den gaait he op 't hek zitten en is verder aaldeur dounde mit 't poetsen van 't heufdstel en zo; Doomnei en aandern zeggen mekaor gaoie dag!*)

Dost. 'k Haar 't al aan mien vrouw geven

veur joe; geef 't nou maor hier, Martje (*hai nemt de braif en geft hom aan Doomnei*).

Doom. Dank je, zal er voor zorgen *(gaait nao Stiene)* Moed houden, hoor, en 't beste hopen!

Dost. Nou, ik wol nog even nao 't laand (*wil weggaon.*)

Douwe. Nao 't laand, Vaoder? Wat dèn?

Dost. Och niks, even maor hen!

Doom. Dost, ga je weg om mij? Zeg 't dan liever rechtuit; dan ga ik heen.

Dost. Ik zeg aaltied rechtuut.

Doom. Zeg me dan: zie je liever niet, dat ik hier kom? Heb je wat tegen me?

Dost (*moakt twiefelachtege bewegen mit scholders*).

Martje. Maor Jobk toch!

Doom. Rechtuit gezegd is dat niet! Heb je wat tegen me?

Dost (*keert zok om*) Nou rechtuut zegt den: nee!

Doom. Nee? En je gaat toch weg, als ik kom . . . en omdat ik kom . . .

Dost. Of wie al praoten, 't helpt ja toch nait! Waorom den? Waorom?

Doom. Mag ik je nog eens raden? Zeg nou maar weer rechtuit „nee", als je „nee" meent. Rechtuit!

Dost. Gain mens mag raod aofslaogen! Maor wát ie mie raoden kennen, dat zol ik nait waiten.

Doom. Ik raad jou Dost. Verkrop je verdriet niet als je 't hebt. Zeg 't aan de mensen, die je lief zijn en die je vertrouwt. Verkrop je verdriet niet, dan wordt 't steeds groter en groeit je boven 't hoofd. Hoor naar me, Dost.

Dost (*'t heufd in de haand, d'elleboge tegen 't kezien van de deure*).

Doom. Je hebt verdriet van de zaak van Hinne Kool . . . en dat je gezin er onder lijdt en je dochter bleek wordt en bleker . . . je hebt zorg voor de toekomst . . . zorg voor wat er van worden zal . . . Ik besef dat, Dost! Je hebt zorg over dat geld, zorg over de onteigening, over 't kerkhof, dat hier komen zal.

Dost. Gain mens zel hier rusten kennen . . . omkeren motten zok de doden wel in onrechtveerdege grond.

Doom. Dost, wees kalm. Ik weet, je had je overtuiging. Is die nog zo sterk, nu nog? Na een maand nog?

Dost. De grond . . . waorop ik geboren bin, waor ik waarkt heb hail mien leven . . . net as 'n boom, dei vast in d'eerde staait, zo stao ik d'r óp en d'r ín . . . laot ze hom kappen!

Martje. Jobk, wees nait zo stief as 'n boom . . . heur toch nao ons . . .

Dost. Stief as 'n boom . . . ja! As 'n boom . . . nee, as kainhaolt, zo stief en haard bin'k . . . dat in de grond zit, zo daip, zo daip, dat . . .

Doom. Kienhout niet, Dost, dat is dood . . . 'n boom wèl, die leéft, die buigt zich . . . buigen moet 'n mens ook kunnen, als hij niet breken wil. Dost, een mens blijft niet wat hij was, hij kent groei net als een boom dat kent . . . hij wordt anders en beter en sterker . . . Dost, je hangt met al wat je bent en hebt aan je grond, die is je heilig . . . maar je vergeet: daar is 'n andere grond, die je heiliger moet zijn!

Dost. 'n Aandere grond?!

Doom. Een andere! Dat is de grond, waarop je leven staat, de grond van je denken en je voelen, de grond van je ziel en gemoed . . . (*legt Dost de haand op de scholder en wist nao de grond*) . . . die grond moet je verliezen . . . zorg dat je 'n betere . . . die andere daarvoor krijgt, die hógere grond!

Dost. Ik steun op dát (*slagt zok op de borst*) . . . en op dat Bouk, dat jóe 't hoogste wezen mos, Doomnei, op dat Bouk . . .

Doom. Goed . . . en nu zeg ik je: dat hart

daar in jou, dat geeft jou op 't ogenblik al géen steun genoeg, die steun wankelt, man! . . . Nou, wat zeg je?

Dost (*haand veur d'ogen, zegt niks*).

Doom. En dat Boek . . . Dost, laat ik je dit zeggen: met enkele spreuken en onsamenhangende aanhalingen uit dat Boek kun je . . . álles bewijzen, álles! Die worden duizend maal mísbruikt door de mensen, daar is géen misdadiger die zich niet schoon zou kunnen wassen als 'n engel met stukken en brokken uit dat mooie Boek . . . stukken en brokken buiten verband . . .

Dost. Doomnei, ik heb nao mien innegste overtugen . . . dat zweer ik (*vingers omhoog*) . . .

Doom. Niet zweren, Dost! Ik weet, dat je overtuiging zuiver was, maar . . . maar . . . (*gaait op hom tou*) . . . Wil je nóg eens lezen in dat Boek? . . . lezen, wat ik je wijzen zal . . . Wil je dat . . . en dat goed bedenken of liever goed voelen . . . Dost? (*geeft hem de hand*).

Dost (*schudt zien haand*) Altied geern, Doomnei.

Doom. Douwe, wil je de bijbel even halen?

Martje (*gauw*) wacht maor, Douwe! (*ze wil vlog in huus gaon, maor Douwe is heur veur; zij wacht in de huusdeure tot Douwe weer komt; wist den mit heur schoet gauw 't stof van 't bouk aof*).

Doom. (*nemt 't aan van Douwe, slagt 't op, en legt d'r 'n papiertje in*) Hier, waar dat papiertje ligt, en dan de eerste bladzij. Zie dat in, als ik weg ben . . . lees dat voor jou alleen . . . of samen als je wilt. Ja, samen liever, wil je?

Dost. Ik beloof joe 't.

Doom. En dan . . . nog eéns: wat je hart betreft . . . man . . . die steun die wankelt of je 't weten wilt of niet. Nee (*afwerend*) . . . ik behoef geen antwoord . . . 'k weet, je bent een rechtschapen man, en kijk: er is een groot man geweest, die heeft gezegd: een góed mens vindt onbewust de rechte weg! Dat kan jij ook!

Martje. (*schraift*) Doomnie, staait dat in de Schrift?

Doom. Net zo staat 't er niet . . . maar er staat zelfs bij Paulus van de heidenen, dat dié een drang hebben tot het goede. En nu (*wil Martje 'n hand geven om te gaan*) . . .

Martje. Maor Doomnie drinkt toch wel 'n kop koffie?

Doom. Nee, Vrouw Dost, dank je . . . ik moet gaan . . . (*gaait nao Dost en geeft hom 'n haand; dei haolt zien haand vast*)

Dost. . . . e . . . e . . . Doomnei!

Doom. Heb je nog wat op 't hart, Dost?

Dost. (*slokt zwaor, maor ken niks zeggen*).

Doom. (*legt de haand op zien scholder*) Hoe is 't?

Dost. (*bit zok op de tannen, kikt hom aan, en draait zok op ins om, blift stil veur zok uut kieken nao links*).

Doom. (*schudt 't heufd*).

Douwe. Wol ie Doomnei allende hebben, Vaoder? Kom, wie gaon even vort?

Dost. (*schudt van nee, gaait op Doomnei tou, drokt hom de haand en keert zok weer om*).

Doom. Nou, we zien mekaar nog wel eens, Dost . . . Stiene, hou je maar goed, Kind! (*'n haand, zunder woorden Douwe en Martje 'n haand . . . aof*)

ZESDE TOONEEL.

Veuregen zunder Doomnei.

Martje. 'k Ken 't nog nait opkriegen van dei Dokmao! Geld geven veur zo'n vent!

Dost. Opkriegen? opkriegen? Begriepen wilste dat? Begriepen . . . dat dut hom 't nait, vuilen in joe zuls mot je dat, Martje! Kenstoe 't geleuf begriepen? Begript 'n mens zówat? Dat is 'n gaove ook, 'n gaove, dei ie mitkregen hebben in de waige . . . dat is 'n steun, . . . en wie begriepen 't tóch nait!

Martje. Waiste wat ik begriep? . . . ik begriep, dat 'n vaoder, dat aolders daorveur binnen om heur kinder te helpen, in ales . . . ales . . .

Dost. Begriep ik dat nait? En vuil ik 't nait? Kèn en màg ik dèn, hè . . .?

Stiene. (*op heur vaoder tou, strikt hom over 't gezicht*).

Dost. Jao . . . maor mien wichie . . . (*schud 't heufd*) . . . kind, kind, wat maokst mie 't haart zwaor!

Stiene. Nee, Vaoder — (*gript hom bie de scholder en dut, of ze hom influstert, maor tegen heur wille gaait 't van aandounen toch haard;*) . . . denk t'r aan . . . ik mot joe wat zeggen, ik . . . bin ook . . . 'n boérendochter . . . ik (*de hannen op ins veur de ogen, löpt haard weg nao links*).

ZEUVENDE TONEEL.

Veuregen zunder Stiene.

Dost. Wat is 't mit Stiene den . . . wat maint ze . . . wat haar ze?

Martje. Och! Wichterkunsten..kinder nog, hè?!

Douwe. Ik leuf, Vaoder, ik wait, wat ze maint!

Dost. Nou?

Douwe. Nee, laot ze 't zuls maor zeggen!

Dost. Begriep 'k nou mien aigen kinder ook al nait meer? Begriep ik niks meer?... Den blift 't vertrouwen ja allende (*zogt de biebel liggen*) 't vertrouwen allende hier.... op 't geleúf!... (*wist op de biebel*) hier! — Joen geleuf mot wezen as 'n rots... en stain... (*gaait zitten en slagt de biebel op*).

Martje. Nou, wat zoltoe nou lezen van Doomnie? Laot ais heuren!... waor dat papier bie ligt!

Dost. Paulus dartien... (*leest lanksaom*) al had ik 't sterkste geloof... dat ik bergen kon verzetten... en 't ontbrak me aan liefde... dan was ik niets...

Martje. Zo is 't! Zo is 't!

Dost. (*leest lanksaom wieder*) De liefde... zij draagt alles... gelooft alles... zij hoopt alles... zij verdráágt alles!

Martje. Doomnei het geliek — zo is 't!

Douwe. Doomnei, Moe, of dat Bouk daor?

Martje. Nou ja, hai het 't toch uutzöcht.

Dost. (*veur zok uutstaorend*) ... zij verdraagt alles...!

Martje. Staait t'r nog meer op dei zied? Jobk? *(hij zwigt nog en staort)*... Jobk?!

Dost. (*leest wieder*)... Hier beneden blijven

ons geloof, hoop en liefde, deze drie . . . maar de grootste onder deze drie is . . . de liefde!

Martje. Al weer 't zulfde . . . al weer zo . . . ja, zo is 't ook!

Dost. *(haand veur d'ogen)* . . . de grootste . . . is . . . de liefde!

Martje. Is 't uut? Of nog meer?

Dost. *(slagt de biebel mit 'n slag dicht, staait op en mit grode stappen hen en weer).*

Douwe. Vaoder, zel wie 't laand ais even opgaon, Vaoder?

Dost. *(maokt aofwerende bewegen, löpt aal op en dele, gaait den op de kaore zitten . . . nemt 'n haandvol zaand daoruut en löt dat aal maor mit 'n straoltje as uut 'n trachter valen.)*

Martje. *(het de biebel kregen, bladdert t'r in en vindt ook de plaotse bie Paulus)* . . . maar de grootste onder deze is de liefde! . . . geloof, hoop en liefde!

Douwe. Is dat zo nei? Dat heb ik toch en ie ook al zo vaok leesd en heurd in de kerke . . is dat op ins zo nei?

Dost. *(staait op en legt Douwe de haand op scholder)* 't Is nei as ie 't beleven, mien jong, as ie 't beleven . . . den vuil ie 't eerst goud.

ACHTSTE TONEEL.

Veuregen — Stiene.

Stiene. (*komt haosteg van links en legt wat wits aan de mure dele en wist daorop*) Och nee, kiek toch ais, dei stumperd, kiek ais, Moe (*ze gaait t'r op de kneien bie zitten: aalmaol d'r hen).*

Martje. Wat is 't toch, kind?

Dost. D'aaiber dood? onzent toch nait?

Douwe. God, jao, onze aiber, wel het dat daon?

Stiene. (*ontdaon*) Och dei stumperd . . . 'k Heur zo schraiven en piepen en raor doun op de schure . . . is mie daor zo'n aander vogel . . . en aaiber staait veur zien jongen op 't nust . . . wil hom pikken . . .

Dost. 'n Klemvaalke zeker . . .

Douwe. Dei vloog hier guster al om . . . 'k docht veur de kukens! . . .

Martje. (*gaait t'r op hoeken bie zitten*) Och, hai is nog waarm, 't aarme daaier . . . blödt uut zien kop, kiek!

Dost. Wol zien jongen verweren tegen dei klem (*schudt 't heufd).*

Martje. Aaiber van 't huus dood . . 'n veurtaiken!

Douwe. Moe, wees nou nait zo, om daoraan te leuven!

Martje. (*schudt mit 't heufd*) Ja . . nou!

Dost. Praot nait van veurtaiken . . . . zien jongen verweren (*schudt 't heufd*) . . . Douwe, mien jong, breng hom weg, 'k mag 't nait zain.

Martje. Zo'n aarm daier . . . uut laifde veur zien jongen!

Douwe. Zel 'k hom begraoven, daor (*wist nao links*) achter in toene?

Dost. Jao maor . . . begraof hom achter de blaike onder de bomen. (*tegen Stiene*) Krieg doe de körf even, Stiene!

Stiene. (*gaait in huus en komt daodelk mit de körf weerom*).

Dost. . . . daor is 't rusteg . . . (*op ins schut hom wat in 't zin*) Nee, Douwe, nee, nait hier . . op 't veuraof . . . neem hom mit (*wist nao rechts*) nao d'overkaande van 't daip . . . hai mot rusteg liggen blieven kennen . . . hier nait . . .

Douwe. Jao, ie hebben geliek (*mit de vogel in de körf in gezelschap van Stiene aof deur 't schot*; *Martje dut de schoet veur de oogen en gaait in huus*).

NEGENDE TONEEL.

Dost. (*allende, löpt hen en weer*) Uut laifde veur de jongen . . . (*nikkend*) . . . veur joen kinder . .!

TIENDE TONEEL.

Dost — Douwe. (*komt weerom, om aine van de twai schoppen te nemen, dei bie de kaore staon*).

Douwe. 'k Zel dizze maor mitnemen, 't aander raive is in 't schuurtje.

Dost. Douwe!

Douwe. Ja?!

Dost. Douwe .... 'k docht ..... mie ducht. (*zwaor sloeken*) ... Doomnei mos maor komen .. komen.

Douwe. Vaoder ... wol ie ... de koop .. 't veuraof ... verkopen?

Dost. (*legt hom d'haand op scholder*) ... Mot ik minder in 't graf gaon as d'aaiber, Douwe?

Douwe. Vaoder, praot nait over joen graf.

Dost. Douwe (*hai gript mit de haand nao de schobbe*) dei, dei staait klaor veur ons aaltemaol .. en as dei de klonten grond op de kiste gooit ... den ludt dat hol ... as 'n stem ... de leste stem van de dooie ... mot dat 'n stem wezen van berouw, Douwe? Mot mien stem joe touklinken as van 't klinkend metaol, kaold en .. (*slokt zwaor*).

Douwe. Maor Vaoder, daor is ja gain spraoke van ...

Dost. (*haolt zok even stil en den in ins:*) Mien

jong, laot de schobbe zien waark doun . . . en gao den even bie Doomnei aan: of he even komen wil damt . . . nou . . . ken he . . . helpen.

Douwe. *(staort 'n oogenblik veur zok uut, zet de schobbe in de grond veur zok, baaide hannen d'r op, den nemt he Dost zien haand en legt dei op zien linker op de schobbe, zien aigen rechter d'r boven op:)* Vaoder!! *(kikt hom stief aon).*

Dost. Zo is 't goud, mien jong!

Douwe. Wat zel 'k eerst doun, Vaoder?

Dost. Laot eerst d'aaiber zien rust hebben, eerst d'aaiber . . . (*Douwe aof.*)

ELFDE TONEEL.

Dost. *(löpt even hen en weer, zogt de biebel liggen, gaait zitten, nemt 't bouk op de kneien, leest weer 't zulfde van straks en vertaolt veur zok zuls:)* al kon ik ook baargen verzetten mit . . . mien geleuf . . . *(nikt van nee; leest zachies wieder en den:)* . . . verdráagt alles (*nikt van jao, leest weer zachies wieder en den:*) . . . maor de grootste van de drei is de . . . laifde . . . (*zit mit 'uutstrekte bainen te staoren, de biebel glidt onderuut op de grond; Dost schrikt op, nikt treureg nao 't bouk op de grond)* Mot mie dat nou ontvalen?? (*tilt 't mit 'n daipe zucht op en legt 't mit nog daiper zucht*

op de taovel, löpt hen en weer . . . gaait weer op de kaore zitten en streut mit zaand) . . Doomnei . . ken . . . komen! *(De deure van 't schot gaait open, Kasper Dokmao stekt de kop deur de glieve en as he Dost zogt, gaait he veur hom staon*).

TWAALFDE TONEEL.

Dost. Kasper.

Dost. Wat mostoe hier?

Kasper. (*mit opnander beten tannen*) Ikke? . . . Hier . . . (*nemt vaier rieksdaolders en smit dei Dost veur de vouten*) Dör!!

Dost. Wat 's dat nou? Wat mot dat betaiken?

Kasper. (*haolt de scholders op; mit verachtelk veuruutstoken lippen*) Hm!

Dost. Zeg, wat mot dat?

Kasper. (*wist mit open hannen nao de rieksdaolders op de grond*).

Dost. Nou, kenst ook praoten? Wat mot dat?

Kasper. Het Vaoder zegd!

Dost. Zo, dien Vaoder!

Kasper. (*nikt bretaol*)

Dost. Zo, zo!

Kasper. (*nikt bretaol*)

Dost. Dat 's mooi, hur!

Kasper. (*nikt bretaol*)

Dost. Dien vaoder wil dus niks van mie hebben?!

Kasper. Hebben?

Dost. Smitst mie 't ja veur de vouten!

Kasper. Het Vaoder zegd!

Dost. En doe dust dat graog wizze.

Kasper. Aans krieg 'k wat op de ribben.

Dost. Dien vaoder waigert den om van mie nog wat aan te nemen?

Kasper. Aannemen?

Dost. Aans luit he die 't toch nait weerombrengen!

Kasper. Weeromme?

Dost. Nou Doomnei hom 't zegd het zeker! Zo?!

Kasper. Doomnei? Wait 'k niks van.

Dost. En van 't geld?

Kasper. 'k Mos joe 't veur de vouten smieten allende.

Dost. Dien vaoder is wel dankbaor, mot 'k zeggen.

Kasper. Zeker dankbaor wezen, dat ie mie daor op 't stoultje plakt hebben op 't gemainthuus.

Dost. Mien jong, dien vaoder en ik kennen nander al langer as vandaoge.

Kasper. Mien grootvaoder het joen naober west ja! Dat was 'n boer . . . en ié, ié hebben mien vaoder as aarbaaider bruukt, zee he.

Dost. Het he dat zegd?

Kasper. Aarbaaider, aine dei boer west het!

Dost. Ja, boer west! En mos boer aofworn!

Kasper. Schaande! (*schudt mit de voeste*) O, ik wol ze wel . . .!

Dost. Wol ze wel? Wèl woltoe wel?

Kasper. Dei hom dat aandáon hebben, ié ook ja mit, ié!

Dost. Zo, o zo! (*denkt nao*) Waist wat, mien jong, gao doe ais zitten daor . . . daor op stoule (*Dost gaait zuls op de kaore zitten, Kasper op de stoule*) Heur ais, Kasper. Dat boerwaark, dat trekt die nog . . . hest nog boerenbloud, jong . . . 'k zel die ais verteln . . . Doe waist, dien grootvaoder het hier naost woond . . .

Kasper. (*nikt*).

Dost. 'n Mooi spul en goud laand... maor... áin vijand haar dien grootvaoder, áine, en dat was gain mensk; dat was de draank! Het dien vaoder dat wel ais verteld?

Kasper. Dei wil nait verteln van vrouger... hai schudt allende de voesten tegen joe en tegen aandern . . . en den vlökt he . . . aans niks.

Dost. Den zel ik die verteln, jong. Kiek, ain boerenspul zo mooi . . . hail wat mooier as 't 'r nou uútzogt heb ik 't nog kend . . . goud in de

vaarve, heldere gedienen veur 't glas, mooi grasveldje veur 't huus mit 'n zunnewiesder op 'n widde paole.

Kasper. (*kikt mit inspannen en verbeten mond nao Dost*).

Dost. En den 'n schure . . . twai gladde inlandse peerden . . . 'n stok of wat kaojen, zwienen . . . en ales in odder . . . en 't laand in odder . . . 'n lust om te zain; achter op de plaotse nog 'n dik stok veen, maor veúr 'n paor kaampen waaide; sloten mooi opmaokt, vringen in odder, goud in 't smeer en flink in de vaarve ook . . . de weg langers de wieke mit bakstainen hard maokt . . . in de puntjes, hur; zo heb ik 't kend as kwaojong.

Kasper. (*mit glinsterogen*). Was mien grootvaoder zo'n gaoie boer?

Dost. Dou nog wel! Maor tou . . . tou sturf dien gromoe . . . en tou lanksaomerhand . . . gong 't achteruut . . . en je konnen 't al gauw zain . . . gain vaarve meer op de kezienen, gruine muren, stoebe verzakt, grasveldje vol onkruud, zunnewiesder verroest . . . gedienen voeleg . . .

Kasper. (*hannen tot voesten*) Hou kwam dat dèn?

Dost. Dat kwam van de draank, mien jong.

Dien grootvaoder gong nait steevast meer mit nao 't laand — zat vaok in de haarbaarge — 's aovens laot — en dien vaoder, dei . . . ja dei gong nao schoule as he zin haar en aans luip he plat; aan 't waark wör he nait aanhaolen laoter . . . ales mos de knecht doun en d'aarbaaider. In huus allennig 'n maaid . . . de vrouw was t'r ja nait meer! — en op 't laand . . .! Nee, de traonen kwammen joe in de ogen, as ie dat mooie laand van vrouger zaggen . . . onkruud hoger as de rogge en de eerappels . . . . de vringen ondersteboven in de sloot . . . de sloten dichtwazzen van de ladden en 't onkruud . . . en in de waaide kaojen van 'n aander . . . veur de hure.

Kasper. (*wist zok mit de voeste de ogen uut*) En waorom dee Vaoder den niks?

Dost. Jong, koom ais dichter heer, hier (*hai nuigt Kasper bie hom op de kaore*). Mien jong! (*haand op Kaspers scholder*) in die zit nog 'n boer . . . dat zai 'k wel . . . maor kiek, op dien vaoder keek gain mens tou . . . hè, wat wordt 'n jong dèn? Begripst nou, waorom ik die op 't gemainthuus hebben wol?

Kasper. En waorom nait op 't laand? (*springt op, röpt haard*), bóer wil 'k worn, boer net zo as

mien grootvaoder . . . dat laand wil 'k weerom hebben, dat wil 'k!

Dost. (*gript hom bie d'haand*) Gao nog ais zitten, Kasper!

Kasper. (*gaait zitten*) En tou den?

Dost. Begripst wel, tou gong alles verkeerd . . . grootvaoder op ins dood — dien vaoder nog jonk en gain verstand van 't waark — boudel dik in schulde . . . mos aalmaol verkoft worn. —

Kasper. Onze grond verkoft? En wat zee Vaoder?

Dost. Wat mos he? Hai wól wel, dien Vaoder, maor hai kon ja nait! Haar niks leerd . . . mos as aarbaaider aan 't waark.

Kasper. Aarbaaider!

Dost. En kon nait aarbaaiden; dat leer ie zó maor nait. En wör minste aarbaaider, omdat he niks goud kon . . . mizze kroden . . . peerden aofmizzen . . . vouern . . . duvelstoujaoger . . .

Kasper. Maor dat leert den toch wel.

Dost. Maor volhaolen eerst? Zunder geld? En den dat gevuil, mien jong: ik kon hiér dikke boer west wezen, en nou bin 'k minste aarbaaider . . . viefde rad aan de waogen . . . en op joen aigen laand woont 'n aander . . . en d'aander aarbaaiders kieken joe mit medelieden aan,

steuten mekaor aan d'elleboge stillechies . . . den begripst wel . . .

Kasper. (*opspringend*) Haar he den gain aine, dei hom helpen wol?

Dost. Mien jong (*nemt zien haand*) . . . ik wol hom helpen . . . bie aandern wör he achteruutstöt en ik wol hom aans behandeln . . . tou is he bie mie in de hure komen.

Kasper. (*gript Dost zien hannen en drokt ze*) lé woln hom helpen en hái zegt . . .

Dost. Leufstoe, wat ik die zeg, Kasper?

Kasper. Dost, Dost, ik wil joe wel leuven, maor o jais . . .

Dost. Tou is dat ongelok komen mit zien rogge . . . en tou kon . . . dien vaoder nait meer aarbaaiden.

Kasper. Hou is dat den komen, Vaoder praot daor nooit over, hai is duvels as 't nuimd wordt.

Dost. (*knipt de lippen op mekaor*) Wel wait daor 't rechte van . . . wel? Zeker 'n verlammen op ins . . . zo op 'n nacht . . . sunt is he ja zo ongelokkig en sunt . . . 't blift onder ons, mien jong . . . heb ik hom stille zunder dat he 't wos 'n klaaineghaaid geven laoten en dát is nou dát geld (*wist op 't geld op de grond*) dastoe mie veur de vouten smeten hest.

Kasper. *(pakt 't geld op en legt 't op taovel)* . . . ik geef 't weerom, ik geef 't weerom . . . het geld . . . dat dou 'k!

Dost. Kasper, dat huifstoe mie nait waarom te geven . . . dat heb ik dien vaoder geven omdat he ongelokkeg . . .

Kasper. Neé, neé, dát nait . . . ik wol boer worn, Dost . . . boer . . . daorom . . .

Dost. Jong, wat dut dat? Dat kenst nog wel worn!

Kasper. Nee, o nee *(vlogt op ins mit de hannen veur 't gezichte nao de mure)* . . . dat geld, o dat geld!

Dost. *(pakt hom bie de scholder)* Kom, kom, astoe laoter goud verdainste, den magste 't wel aofbetaolen.

Kasper. *(op ins op de kneien veur Dost, aarms om de kneien)* Wil ie 't nait zeggen? . . . Dost, ik geeft 't weer!

Dost. Kom, stao nou maor op, mien jong; laoter gefste 't weer.

Kasper. Nee, nee, nait laoter, nait laoter . . . *(vlogt op ins tou de deure van 't schot uut).*

DARTIENDE TONEEL.

Dost en Martje *(mit verstelgoud).*

Dost. *(nog versteld)* Wat is 't nou mit de jong?

Martje. *(komt uut 't huus)* Wel luip daor net vort?

Dost. 'k Bin d'r nog versteld van, hè! Denk die aan! Dokmao wil niks van mie aannemen, Kasper het 't geld weerombrocht!

Martje. Dat valt mie mit van dei vent. Dat hest t'r nou van . . . zokke lu nog goud te doun . . . haidens en schoelies bin't . . . 'n recht kristenmens mot mit zoks niks te doun hebben.

Dost. Dat is hail makkelk, Martje.

Martje. 'k Ken mie nait begriepen, waste die mit zok volk ophaolste . . . en den: geld geven! Wie kennen 't zuls toch wel gebruken.

Dost. Wie zuls, ja! Zuls is soms 'n maal woord, dat is 't. Vluiken is 't soms.

Martje. Maal woord? Hou komste d'r bie?

Dost. *(staait in gedachten te staoren mit 't geld in d'haand).*

Martje. Wat staaist daor zo? . . . Hè, Jobk?

Dost. Hm?

Martje. Wat staaist toch mit dat geld in d'haand? Waist t'r gain raod mit? — ik ken 't wel gebruken hur . . . geef maor op! 't Huushaolen is zo duur tegenswoordeg . . . botter is ook al weer 'n dubbeltje opslaogen *(ze haolt d'haand*

op, Dost löt 't in gedachten in heur haand valen.) Zo'n Dokmao! Wol he 't nait ins hebben van die? Wat het he toch tegen ons? Waistoe't?

Dost. De man is ongelokkeg, Martje. En den ken aine venieneg worn tegen d'haile wereld, dat ken he . . . maor dei jong!?

Martje. Dei jong, dat is 'n wegsmieter . . . komt aaltied te laot, zegt Hinne . . . zegt gain woord . . . 'n loerangel is 't. Hinne mag hom ook nait lieden . . . en Douwe zegt, hai zugt hom aaltied en aiweg op 't laand, nou hier, den daor . . . 'n leegloper is 't . . . veur galg en rad wordt 't wat!

Dost. Vrouw, vrouw!

Martje. Nou, mainst van nait?

Dost. Nee, Martje, ik . . . máin van náit! Dei jong, Martje, dei mag nait langer op 't ketoor zitten, dat mag he nait. Dei jong dreumt van boer worn . . . daorom zit he aiweg in 't laand . . . de boer zit d'r ín en dei wil d'r uút . . . in 't bloud zit hom dat!

Martje. 'n Mooie boer zunder 'n sent . . . 'n boer zunder grond!

Dost. (*niedeg*) Nee, 'n boer mít 'n grond, mit 'n grond, mit zo'n grond, as t'r in 'n boer zitten mout en aans den wordt he 't nooit!

Martje. Jobk Jobk, wat lötstie wat wiesmaoken . . . 't minste volkie . . .

Dost (*kwaod*) Vrouw, waist nait waste zegste (*mit trillende lippen*) Dei jong . . . 'k Wol dat 't mién jong was! Da!

VAIERTIENDE TONEEL.

Dost. Martje. Hinne.

Hinne (*haosteg; wit in 't gezicht*). Is Stiene d'r ook?

Martje. Stiene komt vortdaodelk! Wat is t'r? Is t'r wat?

Dost. Heste wat, Hinne, hè?

Hinne (*zenuwachteg op en dele*). 't Was ja te verwachten . . . nou is 't zo . . . nou ligt t'r . . . nou ken wie d'r nait langer om tou praoten: overmörn mot t'r twaidoezend gulden wezen veur de aannemer van de grintweg . . . en waor haol ik 't nou heer? . . . 'k Wait mie gain raod!

Dost. D'r zel holpen worn . . . gao maor eerst ais bedaord zitten!

Hinne. Wel ken zó bedaord wezen!

VIEFTIENDE TONEEL.

Veuregen. Douwe en Stiene

(*deur 't schot weerom mit schobbe en körf, zeggen*

Hinne goidag; dei praot zachies drok mit Stiene).

Douwe (*tegen Dost*). Wat haar dei jong van Dokmao toch? Kwam ja op 'n run hiervandaon over de badde, of he deur de duvel naozeten wör . . . het he weer mit stainen gooid?

Martje. Dit keer ais nait, dikke vrunnen mit joen vaoder! 't Is haost nou 'n bruier van joe, hur! 'k Begriep t'r niks van!

Douwe. Vaoder zogt nou ainmaal wat gouds in hom.

Dost. Jao, mien jong, zo is 't. Dei is beter as he liekt . . . daor zit nog 'n boer in, zelst zain op den duur!

Douwe. 'n Boer? Ie mainen vast 'n sikketaores of zo! Maor hai bevaalt Hinne ja nait slim best!

Dost. Nee, Douwe, gain sikketaores . . . tot bóer ken he 't nog wel brengen . . . d'r zit wat in!

Martje. 'n Mooie boer . . . poltenboer!

Douwe. Doomnei keek raor op . . . over dei veraandern op ins . . . maor hai komt zo!

Dost (*zucht zwaor*) Net nog tied . . . overmörn mot 't geld t'r wezen! Net op tied! (*haand onder 't heufd, gaait op de kaore zitten*).

Douwe. Overmörn, Hinne?

Hinne. Jao, overmörn!

Douwe. Vaoder! *(legt hom d'haand op schol-der)* . . . mót dat den? Ken 't nait aans? Mag ik joe nog ais raoden?

Stiene *(tegen Hinne)* Vaoder... het... om... Doomnei . . . stuurd *(op Dost tou)* Vaodertje! Vaodertje!

Dost. Mien wicht, wat is 't?

Stiene. O Vaoder!

Douwe. Ik zeg, Vaoder, mag ik nou ais raoden? En joe nait kwaod maoken?

Dost *(nikt).*

Hinne *(gaait mit hannen onder 't heufd bie taovel zitten).*

Douwe. As ie d'r nou ais tou overgaon konnen . . . *(slokt zwaor)* in plaots van . . . dit hier . . . verkopen aan Doomnei . . .

Dost. Ja??

Douwe. Om op 't aander . . . 'n hiepetaik . . . te nemen en . . .

Dost. Nait wieder, mien jong . . . hiepetaik . . . nóoit . . . dat waist wel!

Stiene. Maor Vaoder!

Martje. Vaoder . . . wat Douwe zegt . . . zol dat nait 't beste wezen?

Dost. *(Hannen veur de oren).*

ZESTIENDE TONEEL.

Veuregen. Doomnei. (*deur 't schot.*)

Doom. Goeie dag allemaal!

(*Allemaol zeggen Doomnei gaoie dag*).

Doom. Dost, je zoon heeft gezegd . . . je wou . . . op m'n voorstel ingaan!

Dost. Motten! Motten!

Doom. Het doet me genoegen, dat je ingezien hebt . . . Paulus gelezen?

Dost (*zucht zwaor*) Ja! . . . (*Pauze*) Ja! . . . (*kikt nao de grond; zucht*) Ja!

Doom. Kom, dan kun je nu met verlicht gemoed doen, wat je te doen staat.

Dost. Verlicht gemoud? . . . Doomnie, praot ie van verlicht gemoud! As . . . as 'n aolder 'n kind aofstaarft, Doomnei, den . . . den mot dat ook begraoven worn, dat mot 't . . . dat mót . . . en dat dút he . . . dut he dat mit verlicht gemoud? Heb ie al ooit 'n kind verloren, Doomnei?

Doom. Nou nou Dost! 'n Stuk grond of 'n kind! Dat is toch geen vergelijking.

Dost. Veur joe nait . . . maor veur mie . . . (*legt de haand tegen 't kezien van de deure*) joen vaoderhuus verkopen . . . versjachelen . . . aofbreken (*hartstochtelk*) Doomnei, den breek ie zuls

mit . . . den gaait 'r wat in joe kepot (*voesten schuddend*) . . . dén . . . (*zwaor sloeken, heufd schudden*) dèn, Doomnei . . . (*nemt 'n haandvol zaand uut de kaore, wrift dat tusschen de hannen en löt 't deur de haand lopen*) . . . kepot . . . kepot!

Doom. Denk aan Paulus . . . de liefde tot je kinderen . . . als je de liefde niet bezit!

Dost. (*op ins staark*). Daorom heb ik joe tieden stuurd . . . daorom bin ie hier! . . . (*gauw en opgewonden*) om 't geld . . . om 't geld . . . geef mie geld veur de grond, veur 't huus, veur de schure . . . geld dat klinkt . . . gooit mie 't maor veur de vouten, gooit 't maor hen, daor (*wist op de grond*) . . . nee, gooi 't daor nait hen . . . maok mien grond nait voel . . . (*nog hartstochtelker*) . . . tou maor! . . . geef op . . . de zulverlingen . . . judasgeld (*hannen veur de ogen*) . . . judasgeld!

Martje. Maor mien laive man!

Douwe. Vaoder, geef mie ais 'n haand.

Dost. Mien jong, 't ken nait aans, 't mág nait aans!

Stiene. Vaoder, Vaoder! (*nemt Dost zien aander haand*).

Dost. Mien wichie? Doe ook?! Kepot . . . ales kepot!

Stiene. Nee, Vaoder! (*staark*) nee, Vaoder, 't

gebeurt nait (*ze kieken heur aalmaol verbaosd aan*). (*Stiene tegen Doomnei*) Vaoder het om joe stuurd, Doomnei, maor de grond wordt nait verkoft, 't ken nait . . . 't is 'n moord, een moord!

Martje. (*schoede veur de ogen, schraift.*)

Hinne. (*staait verslaogen*).

Dost. (*op Stiene tou mit straolende ogen, nemt áin haand van heur, d'aander van Douwe*) Mien wichie! Kinder! (*legt d'aarms om Stiene's haals, den legt he heur op ieder scholder 'n haand, stekt de aarms lankuut, kikt heur recht in de ogen*) O kind!!

Stiene. (*op Hinne tou, dei stom staait*) Hinne, mien jong, ik kon nait aans!

Hinne. (*lanksaom*) Den . . . heb . . . ik hier , . . niks . . . meer . . . te doun (*wil weggaon*).

Stiene. (*vaalt hom om d'haals*). Hinne, nee, Hinne!

Hinne. (*maokt zok lös*) Nee, mien wicht! Ik zai wel, d'r ken nou niks meer van worn . . .

Doom. Kom, Hinne, ze is opgewonden.

Hinne. Doomnei . . . ik mot . . . weg! (*deur 't schot aof).*

ZEUVENTIENDE TONEEL.

Veuregen zunder Hinne.

Stiene. (*met 't heufd op taovel*). Hinne! Hinne;

Dost. (*op heur tou*). Laive kind! 't Was 'n moord, zeestoe. Dat woord, dat hest mie uut mien haart grepen (*tegen Doom*). Doomnei, de man, dei daor weggaait, dei . . . dei mot . . . mit 'n ketaier hier weèr wezen . . . de zaok is in odder . . . ik zel taiken . . . geef maar op! (*tegen Stiene*) Kind, ik bin trots op die, zo as nog nooit! Hest mie kracht geven veur ales . . . veur ales . . . gao hen, kind, haol hom weerom, tou, de zaok is in odder.

Stiene. Vaoder! Vaoder!

Dost. Gao hen, mien wicht . . . veur dien gelok! (*Stiene aof deur 't schot*).

ACHTTIENDE TONEEL.

Veuregen zunder Stiene.

Dost. En nou . . . Douwe, waor is pen en inkt? Gauw, mien jong. Heb ie de pepieren, Doomnei, geef nou maor op!

Doom. Papieren? Nee, die heb ik niet bij me . . . ik dacht . . .

Dost. Ken Douwe ze vinden? Hai ken ze wel even haolen veur joe, Douwe, haol . . .

Doom. Nee, nee . . . ik zal 't zelf wel even doen . . . 't is maar even . . . 'k ga even achter langs door de tuin, (*nao links aof langers de schure*; *Douwe in huus om pen en inkt.*)

NEGENTIENDE TONEEL.

Veuregen zunder Doomnei en Douwe.

Dost. (*op Martje tou*) Martje, dat kind, hè; dat kind!

Martje. (*schudt 't heufd*) Wat 'n ellende!

Dost. Ellende? . . . Nee! Paulus het geliek: de laifde, dat is 't hoogste . . . 't hoogste, dat t'r is!

TWINTEGSTE TONEEL.

Veuregen — Douwe. (*mit pen en inkt bie de post van de deure; hai blift verbaosd daor staon as de deure van 't schot open vlogt en Kasper binnenstörmt zunder pedde; wat onder de jaze*).

AINENTWINTEGSTE TONEEL.

Veuregen — Kasper. (*staait verlegen, dat Dost nait allende is; ze kieken hom verbaosd aan*).

Dost. (*tegen Kasper*) Hè?

Kasper. (*zegt niks, kikt hom stief aan*).

Dost. Wat . . . mostoe . . . mien jong?

Kasper. (*kikt van d'ain op d'aander; den op ins op Dost tou, haolt 'n iesdern kissie uut de jaze*) Dè . . . daor is 't!

Dost. Wat is dàt?!

Douwe. (*gooit pen en inkt op taovel, vlogt op*

Kasper tou) Grode God! 't kissie! Jaizes! (*allemaol beduusd; Kasper wil weglopen, Douwe haolt hom tegen*) Hier blieven (*pakt hom in de kraoge*) Hier!

Kasper. (*röpt haard*) Laot mie lös . . . ie hebben 't ja nou . . . laot mie lös!

Dost. Douwe, laot hom lös! (*Douwe dut 't*) Kasper, Geef mie ais 'n haand! Koom ais hier! Hè (*gaon naor de kaore*) Hestoe dat daon? (*wist op 't kissie, dat Douwe nog in de haand het*) . . . 't Geld van d'ontvanger?

Kasper. (*baargt zien heufd in de hannen*).

Martje. Zo'n daif! Daif!

Kasper. (*snokt en schokt bie dat woord over 't haile lief*).

Dost. (*nikt aofkeurend tegen Martje*) Foi Martje!

Martje. Nait den?

Kasper. (*kikt verschrikt op, zogt Martje aan, kikt raodeloos om zok hen*).

Dost. Mien jong, mien jong! (*schudt bedenkelk 't heufd*).

Kasper. (*vaalt veur Dost op de kneien, legt 't heufd op de kneien van Dost, dei op de kaore zit; schokt hailendaal*)

Dost. Schraif maor ais uut, mien jong! (*strikt hom over 't heufd*)

Kasper. (*perbaiert wat te zeggen, maor ken nait*).

Dost. Huifst niks zeggen, mien jong, schraif die maor uut, hur! (*Aait hom weer*) Aarm kind!

Kasper. (*kikt tegen hom op; mit snokken:*) . . . ik heb 't daon . . . ik heb 't daon . . . deur 't venster . . .

Dost. Stil maor, hur . . . 't is nou in odder . . .

Kasper. Boer wol 'k worn . . . grond kopen . . . ochottegot!

Dost. Nou, nou . . . stil nou maor!

Kasper. Gevangenis . . . in duuster . . . in 'n hok . . .

Dost. (*staait op; streng*) Stil, Kasper, Stil! Hier, stao op, jong! (*tilt hom bie de kraoge omhoog*) Stil, nait van duuster . . . en van gevangenis . . . stilhaolen, zeg ik!

Martje. Dik pak slaoge mot he hebben!

Dost. (*streng*) Stil daor! Gain woord! Hier staait de jong. En hier stao ik! Wel hom aankomt, dei rakt mie!

Douwe. (*schudt bedenkelk 't heufd*) Tjongejong!!

Dost. (*tegen Douwe*) Stil mien jong! (*zwaor sloeken*) 'k Wil joe wat zeggen . . . Wèl van ons het nooit kwaod daon? Vinger op dei! Hier (*wist op Kasper*) hiér dit kind . . . het kwaod daon, ja! Dit kind is . . . 'n verschoppeling . . .

dat kind het gain mens dei hom radt en helpt... het kwaod daon ja!... Boer wol he worn... mos grond hebben... zien vaoder en zien grootvaoder haren grond...

Martje. En den maor stelen, ja!

Dost. Stil, Martje!

Douwe. Och Moe!

Martje. 'n Rakkerd is 't!

Dost. Dei „rakkerd" zo astoe zegste... dei rakkerd is nou... van mié (*trekt Kasper nao zok tou*) van óns is he nou... wèl het zok nooit mishàd?... Wel gooit d' eerste staine? Wèl nou?... Martje... wèl??

Martje. Mot 't gerecht den nait...?

Dost. (*kwaod*) 't Gerecht mot niks! Gain mens, dei d'r van wait as wie hier, wie dreiend... En wel van joe baaiden wil nou even... veldwachter haolen?... Wel? Mog 'k waiten. Zeg op maor!

Martje. Maor Jobk?!

Dost. Martje, doe... woltoe...?!

Martje. Maor toch...!

Dost. Wàt nou: maor toch?! (*drifteg*) Vrouw, vrouw!

Douwe. (*legt hom d'haand op scholder*) Vaoder, tou, blief nou bedaord, Vaoder!

Dost. (*dwingt zok zuls tot bedaoren, mit zwaore zucht:*) Nou — zo den! Ik bín bedaord... nou den . . . nou . . . ales in odder . . . O Stiene, mien wicht!

Kasper. (*wil vort; Dost haolt hom vaaste*).

Dost. Hier, mien vent! hier blieven . . . koom hier ais bie mie! Kiek mie ais goud aan (*kikt hom fiks in de ogen, den gaait he nao Douwe tou, nemt dei zien haand*) Douwe . . . waor blift dizze jong hier, dizze (*wist op Kasper*)?

Douwe. Bie ons, Vaoder, bie ons!

Dost. Martje??

Martje. (*schoet veur d'ogen, geft Dost 'n haand*).

Dost. (*tegen Kasper*) Zie zo, mien kerel, hest 't heurd? Loop nou maor weg! (*löt hom lös*) Nou?

Kasper. (*drokt zok tegen Dost aan*).

Dost. (*strikt hom over 't haor*) Jong! (*men heurt aine aankomen*) Daor komt Doomnei weer! (*tegen Kasper*) Doe, gauw in huus zo laank, vort! . . . Hier kissie mitnemen, gauw! (*geft hom 't kissie; Kasper in huus*)

TWAIENTWINTEGSTE TONEEL.

Veuregen zunder Kasper. Doomnei.

(*van links op*)

Doom. Zie zo, daar ben 'k al.

Dost. (*lanksaom*) Doomnei . . . gaot zitten!

Doom. Pen en inkt . . . mooi zo! (*vaolt pepieren open*) Wil ik 't even voorlezen of wil je zelf?

Dost. Doomnei . . . heur ais . . . Ie motten mie nait kwaolek nemen . . . dat ik joe zo'n last bezörg . . . maor . . . dat taiken, Doomnei . . . (*slokt zwaor*) . . . dat ken nait deurgaon!

Doom. Watte? Kan niet . . .?

Dost. Nee, Doomnei!

Doom. Niet doorgaan? En je laat mij naar huis lopen . . .

Martje. (*schudt bedenkelk 't heufd*).

Dost. Doomnei . . . zeg maor waor ik dat weer goud mit maoken ken . . . 'k wil ales veur joe doun . . . maor dít kèn nou nait! 't Huift nait meer, Doomnei!!

Doom . . . Hoéft niet? . . . Man!

Dost. Doomnei, 't geld . . . van d'ontvanger is terecht . . . 't is d'r weer . . . 't weer vonnen . . .!

Doom. Gevonden? En waar dan? En hoe?

Dost. 't Is d'r weer. Hou en wat . . . daor ken 'k joe nou nog nait aalmaol uutsluutsel van geven . . . laoter meschain . . .

Doom. Zo . . . enne . . .?

Dost. 't Spiet mie veur joe, Doomnei . . . maor . . . ie begriepen . . .

Doom. Ik begrijp, dat . . . je . . . niet tekenen wil . . . Maar: heb je wel goed overlegd? . . . Je hoeft 't nu niet meer te doen voor je kinderen . . . dat 's waar . . . maar je weet . . . dáár aan de overkant . . .!

Dost. Van dei fabriek . . . main ie . . . Doomnei?

Doom. Ja juist . . . weet je, dat 't zo goed als zeker is, dat die koop doorgaat?

Dost. Dat zeggen ze wel al een maond . . . praotjes . . . de fabriek zo ver van 't grode vaorwaoter?

Doom. En als ik je nu zeg, dat 't nog deze week beslist wordt?

Dost. (*schaarp*) Zit ie in 't bestuur, Doomnei. dat ie 't zo goud waiten?

Doom. Dost, ik wou je alleen waarschuwen en helpen . . . Ik zeg je op m'n erewoord: voor zondag wordt 't beslist . . . en de koop gesloten. Ik weet 't uit de beste bron.

Dost. De fabriek daor zó wied in 't laand in?

Doom. Ja, zooals ik je zeg!

Dost. (*stoft op*) In twai stokken, en zo'n fabriek d'r tussen in?!

Douwe. Doomnei . . . ik ken 't haost nait leuven.

Doom. En toch is 't zo! Je kunt er op aan!

Martje. Maor Doomnie . . . wat rao ie den? Wat is t'r aan te doun?

Doom. Ik kan maar een ding raden . . . en dat weet jou man heel goed, dat middel . . .

Dost. Dat middel . . . is . . . *(hannen tot voesten)* dat is. . . .

Doom. Dat is hetzelfde, wat je voor vijf minuten nog wou, en kon! Met één pennestreek kon je je kinderen redden, en . . . je land daar ginds!

Dost. *(mit verbeten lippen)* Mit áin pennestreek! (*leunt tegen de mure*).

Doom. Je was er toch aan toe . . . doe 't nog . . . neem ons bod aan — je doet aan de overkant een hoger bod . . . en 't land is van jou . . . de hele plaats!

Douwe. (*hannen onder 't heufd*).

Dost. (*op en dele*).

Doom. (*legt Dost de hand op de schouder*) Neem 'n kloek besluit . . . hak de knoop door . . . kom!

Dost. (*kikt hom wezenloos aan*).

Doom. Zet je naam en de zaak is klaar . . . en je hebt een pracht van een plaats . . aan . . . de overkant!

Douwe. (*steunt en maokt voesten*).

Doom. Je bent toch een man!

Martje. Jobk!!

Dost. *(nemt 'n haandvol grond uut de kaore, löt 't deur de haand lopen, legt de haand tegen de mure)* . . . Dat ik . . . nait heb . . . waor ik mien heufd . . . dele . . . leg!

Doom. *(geft hom de penne in de haand)* . . . toe nou! . . . *(wil de penne veur hom instippen, maor krigt gain inkt genogt; tegen Douwe)* Wil je 't even scheef houden? . . . er is zo weinig in.

Douwe. *(kikt hom aan, nemt de inktpot, haolt hom schaif maor as Doomnei instippen wil, smit Douwe de pot op ins tegen de grond)* Dör! Zo!!

Doom. Douwe!

Martje. Haile taovel voel! *(wist de taofel aof)*.

Dost. *(haildaal verlicht deur Douwe's daod)* Douwe, mien jong! *(schudt hom de haand)*.

Doom. Douwe is koppig . . . als z'n vader!

Dost. *(staark)* Koppeg, Doomnei? Goud den. En Douwe is ook koppeg? En onze dochter, mien Stiene!? Doomnei, ie bin d'r ja bie west. Dei is ook koppeg, nè? Koppeg . . . hait dat!

Doom. Koppig, ja! Je dwingt de regering . . . jou overheid! tot krasse maatregelen, ja! Is dat geven den keizer wat des keizers is? Man, die

de Schrift kent? Ik heb nu genoeg gewaarschuwd.. ik ga heen! Niet verantwoordelik voor wat komt!

Dost. Wat komt? (*leunt op de schobbe)* Laot komen wat komt!! Kerkhof . . . fabriek! — laot komen! — As joen bevel: „bie de graotsie Gods enzovoorts," ás dat komt, den zel ik weggaon..

Doom. Je zult moeten!

Dost. Omdat ik mot — zel ik hen gaon! Maor ik gao . . . mit de kop omhoog! . . . joe den 't recht . . . mie de gerechteghaaid!

Martje. (*schraaift haardop*)

Doom. De Koningin, Dost! Den keizer wat des keizers is!

Dost. Den Keizer wat des Keizers is?! — Alá den! Ik ken God nait dainen èn de Mammon!.. En as ze mie laoter hier begraoven wiln . . . God wait 't ik heb 't nait versjacheld!!

Doom. Dan moet 't bevel van de overheid je maar dwingen.

Dost. Goud, maar zolaank as dat bevel d'r nait is . . . Man van 't recht!!!. . , zólaank! . . . Hier stao ik (*vinger omhoog*) bie de graotsie Gods! . . . (*de schobbe stekt he drifteg in de grond*) . . . hier op mien aigen grond!!

(*Gedien omdelè*).

Bij den Uitgever dezer is mede verschenen:

DIZZEPIE-DIZZEPU

Grönneger bliespul in 4 bedrieven

in 't Grönneger dialect deur

GEERT TEIS Pzn. — Pries **f 1.25**

Geïllustreerde Uitgave.

In de Bröddellabbe-serie zijn nog verkrijgbaar:

MIEN BRÖDDELLABBE, 2e dr.
KNAOLSTER PRIKKELBOUKIE,
deur GEERT TEIS Pzn.
SCHOULAPPERS,
deur GERRIT WITZE.

prijs **f 0.60.**

„STEERNHELDER"

door Mevr. DE HAAS-OKKEN.

Prijs **f 1.50**; Geb. **f 1.90.** — Een prachtboek!

„'t Het mie soms zoo aanpakt, da 'k ames te vol wör om deur te leez'n."

Het Tijdsch. Groningen.

SCHUTEMAO:

„Ain trek uut de Lötterai".

'n Bliespul in 2 bedrieven

veur 2 H.H. en 3 D. of 3 H.H. en 2 D.

201795_048

spit002gron01

De grond. Spul van boerenleven